

10. KONGRES

ZVEZE SINDIKATOV SLOVENIJE

DE

cena 10 din

Glasilo Zveze sindikatov Slovenije, glavni urednik: Dušan Gačnik,
odgovorni urednik: Franček Kavčič

DELAVSKA ENOTNOST

št. 33 — XXXXI

Letošnja letina krompirja bo v primerjavi z lansko, ki je bila izredno dobra, nekoliko slabša. Poglavitni vzroki za to so slabše seme, pomanjkanje zaščitnih sredstev in neugodno vreme. Odkupna cena še ni natanko določena, bojda pa se bo gibala med 7,50 in 7,80 dinarjev za kilogram in temu primerna bo seveda maloprodajna cena.

B. P. Slika: Marjan Zaplatil

IZ VSEBINE:

Prve ocene polletnega gospodarjenja

Delavci se borijo za doseganje proizvodnih načrtov

Stran 2—3

Pogovor s predsednikom RO sindikata finančnih organizacij Slovenije

Spremeniti vrstni red pravic in dolžnosti

Stran 5

Za ožvitev doline Gornje Soče je predor pod Julijci edina rešitev

Odrezan raj Posočja

Stran 6—7

Zakaj delavski nadzor nima prave veljave

Kdo se boji papirnatih zmajev

Stran 9

Lesna Slovenj Gradec

Prekupčevanje z delavci še cvete

Stran 10

Boj za zemljo

Naše potrebe po hrani so vse večje in zemlja postaja vse bolj dragocena, zato je ena od prednostnih nalog v tem obdobju pridobivanje novih rodovitnih površin, boljše obdelovanje zanemarjene zemlje, smotrnejša poraba prostora ter ohranjanje kmetijskih zemljišč.

Prepičla skupna skrb za zemljo, to naravno in nenadomestljivo dobrino, nas že tepe. V zadnjih dvajsetih letih smo izgubili kar 41.000 hektarov njiv in vrtov in na tej, v glavnem pozidani, urbanizirani in za kmetijstvo za vedno izgubljeni zemlji, bi lahko, vsaj računsko, pridelali denimo 160.000 ton pšenice, kar je več kot polovica vseh potreb v Sloveniji...

Za nazaj ne gre jokati, velja pa odločno ukrepati, da ne bomo še bolj zaostrovali razmer, da ne bomo s pretirano in razsipno urbanizacijo še naprej izrivali kmetijskemu na hribovite in manj kakovostne površine, kar smo v preteklosti pogosto počeli. Tudi taka razmišljanja, da napredek zahteva svoje, da je rodna zemlja stvar kmetijstva, katerega delež v gospodarstvu je bil tako vse manjši, bi lahko naštevati.

Zapuščene ledine je moč preorati, na asfaltu in betonu pa ne bo nikoli več nič zraslo. Kljub spreminjanju odnosa do hrane, kmetijstva in zemlje ter kljub dobri sistemski zamisli in celoviti zemljiški zakonodaji smo tudi v zadnjih letih izgubljali po več kot tisoč hektarov... Vzrok je predvsem v ohlapnem izvajanju zakonodaje ter v prepričli zavesti, da je gospodarjenje z zemljo celovita družbena skrb. Saj kako bi si drugače pojasnili, da je v družbenih razvojnih načrtih sprejeto prostorske pláne le 33 občin, da jih je le 24 približno in le 9 v celoti opredelilo prvo območje kmetijskih zemljišč. To pa so zemljišča, ki so po svojih naravnih lastnostih primerna za oblikovanje kompleksov za družbeno ali družbeno organizirano kmetijsko proizvodnjo, ki je temelj pridelave hrane v naši republiki, in namembnosti te, za kmetovanje najbolj primerne (in z natančnimi kriteriji opredeljene) zemlje ni mogoče spreminjati drugače kot s spremembo načrta... Toda po nekaterih ocenah bi ob ohlapnem opre-

deljevanju teh planov prišlo v to kategorijo le okoli 20 odstotkov zemljišč, kar je odločno premalo.

Očitno je še vse preveč parcialnih interesov ter kratkoročnega reševanja, očitno tudi še niso povsod zaživele občinske zemljiške skupnosti, ki morajo samoupravno skrbeti za dobro gospodarjenje z zemljo, očitno bo treba še veliko dela in dogovarjanja, da bodo povsod sprejeti taki prostorski načrti, ki bodo upoštevali vse kriterije, natančno opredeljevali namembnost zemljišč ter da bodo na tej osnovi izdelane tudi tako imenovane agrokarte. Te morajo postati temelj dolgoročne kmetijske proizvodnje.

Zavoljo vsega tega je izvršni svet Slovenije že sprejel osnutek zakona o varstvu kmetijskih zemljišč, s katerim naj bi preprečili spreminjanje rabe plodne zemlje in hkrati spodbudili nosilce planiranja, da sprejmejo ustrezne prostorske dele družbenih planov.

Ob tem pa je seveda bistveno, da začnemo spreminjati naš vsakdanji odnos do zemlje, skrb da bomo z njo drugače ravnali tudi v vsakdanjem življenju. Kolikokrat smo že pomislili, koliko trajne škode povzročimo pogosto mimogrede? Ali nismo vsak po svoje tudi prispevali k silni razpršenosti naših naselij? Kolikokrat smo »pritiskali« na lokacije bodisi za zasebno bodisi skupno rabo... Ne nazadnje smo soodgovorni za tako počasno planiranje, da ne govorimo, koliko rezerve je še pri boljšem obdelovanju zemlje, v intenzifikaciji kmetijstva samega.

Toda te rezerve so, hkrati z novimi površinami, ki jih pridobivamo z obsežnimi melioracijami, že vračunane v našo prehransko bilanco. Zato intenzifikacija, za katero se trudijo strokovnjaki, delavci v kmetijstvu in kmetje, ne sme biti potuha za nov pritisk na najboljše zemljišča. To tembolj, ker je na njih vsaka gradnja praviloma za investitorja privlačna, zdaj, v zaostrenih gospodarskih razmerah pa bo to še poudarjeno.

Zato je boj za zemljo tudi boj za hrano in mora postati vse bolj skupna in dolgoročna skrb.

Boštjan Pirc

Kaj o tem menite vi?

Izvoz, izvoz, izvoz! Česa vse že nismo podredili temu cilju in še kar iz dneva v dan ponavljamo, da brez izvozne usmeritve našega gospodarstva ne bomo zmogli vrniti nagrmadenih tujih posojil pa normalne oskrbe proizvodnje z nujnimi surovinami, reprodukcijskimi materiali, nakupa nafte, zdravil...

To seveda zahteva od izvoznikov velike napore in tudi odrekovanja. Marsikaj bi lahko doma prodali precej bolj donosno, a so prislubili družbeni nujni po devizah. Zatorej jim mora družba vsaj delno povrniti in od tod akcija za samoupravni sporazum o zbiranju presežkov samoupravnih interesnih skupnosti. Združeno delo se jim odreka v prid spodbujanja izvoza, zdaj v vročih avgustovskih dneh se delavci odločajo in naša povpraševanja na medobčinskih ter občinskih sindikalnih svetih kažejo, da teče akcija gladko, da delavci skorajda brez pridržkov dvigajo roke še za to pomoč izvoznim prizadevanjem.

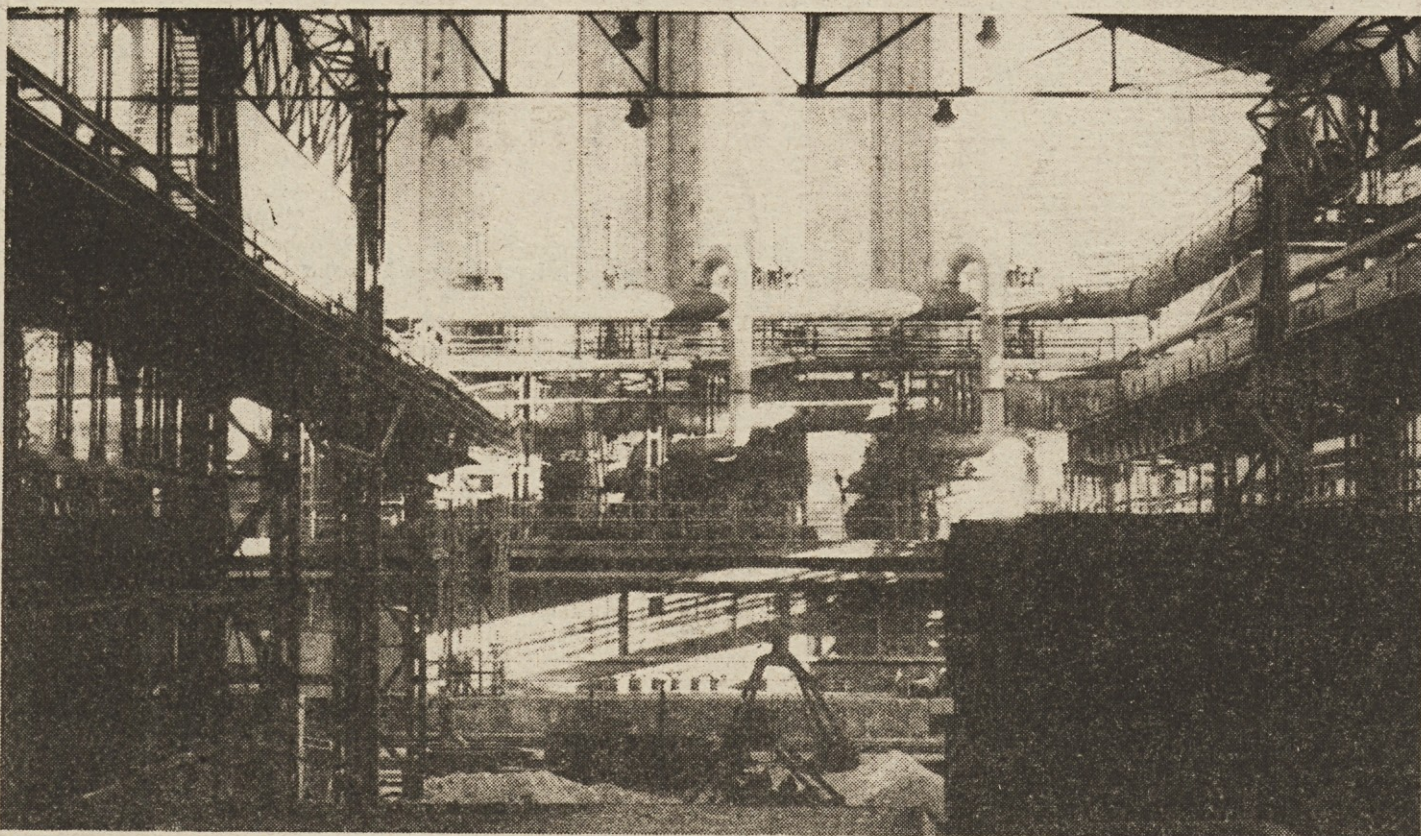
Pa vendarle se je spet našlo poleno pod nogami, tako veliko, da se vanj preti spotakniti ves trud, ves čas in s tem končno tudi denar, ki ga terja ta sicer dobro zamišljena akcija. Ko smo namreč od predsednikov medobčinskih in občinskih sindikalnih svetov poslušali le hvalo o uspešnem odzivu v organizacijah združenega dela, smo seveda vprašali, na kolikšne presežke v sisih sploh računajo — saj naj bi jih v Sloveniji zmogli kar za okroglo milijardo dinarjev:

V Tolminu da jih ni, v Idriji tudi ne, Ajdovščina jih ima komajda kaj, Gorica bore malo. Vsa regija je zbrala približno 12 milijonov dinarjev presežkov in ugotovila za več kot 26 milijonov dinarjev primanjkljajev. Murska Sobota pičlih 10 milijonov, Celje 21, Laško 1,4, Slovenske Koročice 5,7, Žalec 1,9, Titovo Velenje 24, Mozirje domala 6 milijonov in Šmarje 500 tisočakov (razen Mozirja so zraven povsod tudi krepki primanjkljaji). Samoupravni sporazumi v teh občinah so v večji meri že sprejeti. Kranj: »Akcija teče gladko, viški pa so zanemarljivi«. Posavje: »Ob zavesti o nujnosti izvoza so referendumski ugodni, viškov pa je komajda za nekaj novih tisočakov...« V Ljubljani so ugotovili viške v višini 140 milijonov dinarjev, čeprav so jih predvidevali za nekaj 100...

Akcija torej gladko teče, le doslej ugotovljena sredstva je menda ne opravičujejo. Predsednike občinskih in medobčinskih svetov ZSS lahko vprašamo le dvojce:

»Kaj menite o tem, ali je bila akcija prenačljiva, utemeljena na nerealnih podatkih in torej le gospodarska in politična škoda — ali pa je akcija prav zasnovana in so viški nenadoma izginili kam drugam? In kam seveda, če bo držalo to drugo?«

Uredništvo DE

Tudi v železarni Jesenice so se dogovorili za boljše izkoriščanje proizvodnih zmogljivosti

Prve ocene polletnega gospodarjenja

Delavci se borijo za doseganje proizvodnih načrtov

Letošnji polletni gospodarski tokovi v Sloveniji se v grobih obrisih skoraj v ničemer ne razlikujejo od lanskoletnih. Delovne organizacije, ki že lani niso bile uspešne, imajo tudi v prvih šestih mesecih letos izgubo, ki se je mnogokje celo povečala. Poslabšala se je oskrba proizvodnje s surovinami in repromaterialom, posledica pa je premajhna izkoriščenost proizvodnih zmogljivosti. Kljub nakopičenim starim težavam in vrsti novih zagat pa je mogoče vendarle reči, da so stabilizacijski napor delavcev v neposredni proizvodnji, režiji, samoupravnih organih in družbenopolitičnih organizacijah, v številnih delovnih organizacijah spodbudni.

Prve razprave o gospodarjenju v prvem polletju letos opozarjajo, da slovenske delovne organizacije ponekod bolj drugod manj uspešno dosegajo najpomembnejši cilj ekonomske politike — to je povečanje izvoza na konvertibilno tržišče

in zagotavljanje normalnega poteka proizvodnje. Res je sicer, da so v mnogih organizacijah povečali izvoz glede na isto obdobje lani, da v številnih tovarnah proizvodnja še ni stala in da je tudi ustvarjeni dohodek marsikje občutno večji

od lanskega. Precej izvoznikov je povečalo izvoz na konvertibilno področje, mnogi so že poskrbeli za ustrezno preskrbo z osnovnimi surovinami in repromaterialom v drugi polovici leta in ponekod sklepajo izvozne posle že za prihodnje leto in še za naprej. Skrbijo pa nas lahko tudi tiste delovne organizacije, ki so povečale klirinški izvoz, vse več proizvodnega materiala pa uvažajo z zahoda. Ne smemo niti mimo dejstva, da so v večini organizacij povečali dohodek na račun večjih cen, ne pa boljšega dela, večje storilnosti, boljše kakovosti izdelkov, racionalnejše organizacije dela in tako naprej. Nenazadnje si nima smisla zakrivati oči pred resnico, da so zaloge surovin in repromaterialov v skladiščih pošle in da bo v drugi polovici leta veliko več zastojev in motenj v proizvodnji, kot jih je bilo do sedaj.

Zaostajamo za projekcijo

Podatki kažejo, da smo v prvih šestih mesecih letos povečali konvertibilni izvoz za 13,9 odstotka (celotni izvoz se je povečal za 10 odstotkov, klirinški pa le za 0,6 odstotka), konvertibilni uvoz pa je bil manjši kot v istem obdobju lani za 12 odstotkov (celotni uvoz se je zmanjšal za 10,7 odstotka,

Železarna Jesenice ima visoke stalne stroške

V jeseniški Železarni so načrtovani plan prodaje proizvodov osnovne dejavnosti uresničili 98,4-odstotno, kar je za 3,7 odstotka več kot v istem obdobju lani. Kljub izpolnitvi količinskega plana proizvodnje v sedmih temeljnih organizacijah in povečanju proizvodnje glede na lansko leto pa je železarna prvo polovico leta zaključila z 201,9 milijona dinarjev izgube. Doseženi dohodek na tujem je seveda manjši kot bi bil na domačem trgu. Razlogi za izgubo so tudi v rasti nabavnih cen, neustreznem sestavu izdelka in visokih stalnih stroških.

Da bodo lahko pokrili vse stroške, bodo morali bolje izkoristiti proizvodne zmogljivosti.

Kot meni predsednik konference osnovnih organizacij sindikata Štefan Ščerbic, so sindikalne organizacije analizirale razmere v temeljnih organizacijah in se aktivno lotile saniranja položaja. Povečanje vseh zaposlenih k varčevanju z materiali in večji tehnološko-delovni disciplini. V razpravah o polletnem gospodarjenju je bilo ponovno poudarjeno, da je treba vse sile še naprej usmerjati v povečevanje konvertibilnega izvoza, saj lahko le na ta način dobijo nujno potrebne devize za zagotavljanje redne proizvodnje in odplačevanje anuitet.

Pohvalno je, da je železarnem uspelo izdelati nekaj rezervnih delov za stroje kar doma, s pomočjo inovacij delavcev.

Prodaja surovega lesa na tuje je le nujni izhod iz težkega položaja lesno-predelovalne industrije. — Slika: J. Zrnek

s klirinškega področja pa za 5,4 odstotka). To so vsekakor spodbudni dosežki, ki pa dobijo v luči zapisanih izvoznih ciljev manj ugodno podobo. Dejstvo je namreč, da zaostajamo za projekcijo plačilno bilančnega in devizno bilančnega položaja Slovenije za 265 milijonov dolarjev nedoseženega celotnega izvoza (tudi uvozili smo manj kot smo načrtovali), po drugi strani pa smo preveč izvozili na klirinško področje. Neravnovesje zunanjetrgovinske bilance je za zdaj še vedno največja težava našega gospodarstva.

Razprave o doseženih rezultatih gospodarjenja, ki potekajo te dni v forumih družbenopolitičnih organizacij, samoupravnih organih in na zborih delavcev opozarjajo, da se v vse več delovnih okoljih zavedajo, v kako težkem gospodarskem položaju smo. Delavci se zavedajo, da moramo stare dolgove vrtniti, če hočemo okrepiti zaupanje mednarodnih finančnih ustanov v našo devizno likvidnost, in poprimemo za delo povsod tam, kjer je to potrebno. Vse bolj jih zanima, kaj pomenijo posamezne številke v poslovnem poročilu, zakaj je padel izvoz v tej ali oni temeljni organizaciji in tako dalje. Tako je tudi prav, saj ne morejo z vso odgovornostjo odločati o ustvarjanju in delitvi dohodka, če nimajo na voljo jasnih in razumljivih informacij.

Nič čudnega ni torej, da so ponekod napisana poročila o polletnem gospodarjenju zavrnila in zahtevali nova, saj so bila sedanja večkrat sestavljena in napisana preveč površno in zamotano. Veliko poročil je tudi pomanjkljivih, saj ne razčlenjujejo vseh odnosov med temeljnimi in delovnimi organizacijami, organizacijami in kooperanti ter podobno.

Največji izvoznik v Pomurju je Mura

Rezultati gospodarjenja v pomurski regiji so po eni strani spodbudni, po drugi pa vznemirjajoči. Precej temeljnih organizacij združenega dela, ki so v prvem trimesečju beležile izgubo, je namreč v drugem trimesečju poslovalo pozitivno. Zaskrbljujoče pa je, da so polletne izgube za okoli 20 odstotkov večje kot lani. Izgubarji zaposlujejo 3000 delavcev, to je 10 odstotkov vseh zaposlenih v pomurskem gospodarstvu. Najslabše gospodarske rezultate imajo v občini Lendava — kar 64 odstotkov vseh izgub v Pomurju.

Največja izgubarja sta Ina — Naftna industrija (106 milijonov dinarjev izgube) in Mesnopredelovalna industrija (248 milijonov dinarjev izgube).

Razveseljivo je, da so v občini Murska Sobota, Gornja Radgona in Lendava kljub resnim gospodarskim težavam izvozili precej več kot v istem obdobju lani, medtem ko so v občini Ljutomer izvoz sicer povečali za 27 odstotkov, kar pa je le 29,5 odstotka planiranega izvoza. Največji izvoznik je Mura iz Murske Sobotice, ki dosega 30,1 odstotka vsega pomurskega izvoza. V Pomurju izvažajo 60 temeljnih organizacij, ki so izvozile 33 odstotkov več kot v enakem obdobju lani, plan izvoza pa je bil dosežen 48,4 odstotno.

Na konvertibilno področje so izvozili 92,3 odstotka vrednosti izvoza.

Visoka izvozna usmerjenost Gorenja

V sestavljeni organizaciji združenega dela Gorenje so imeli v prvih šestih mesecih letos veliko težav zaradi motenj v oskrbi z repromateriali. Nekaj teh na domačem tržišču ni bilo mogoče dobiti, zato so jih morali uvoziti, kar je še poslabšalo neugodno devizno bilanco. Proizvodnja je padla skoraj v vseh delovnih organizacijah. V sozdu so sprejeti operativni načrt dosegli 85-odstotno. Zaradi premajhnega izvoza in zastojev v proizvodnji imajo 230 milijonov dinarjev izgube.

Temeljne organizacije izvozijo 54 odstotkov vse proizvodnje na konvertibilna tržišča. Visok odstotek izvoza dosegajo zlasti pri hladilnikih, štedilnikih, barvnih televizorjih, mikserjih, rezalnih strojih in kavnihih mlinčkih. Toda doseženi dohodek je manjši kot bi lahko bil zaradi predragih surovin in repromateriala na domačem tržišču, premajhne podpore poslovnih bank izvozno usmerjeni proizvodnji, nezadostnih izvoznih stimulacij in nerealnega tečaja dinarja. V Gorenju ugotavljajo, da jim že dve leti vztrajno pada fizičen obseg proizvodnje, tako da so lani izkoristili le 79 odstotkov obstoječih proizvodnih zmogljivosti, v prvem polletju letos pa le 75 odstotkov.

»Naša težava je v tem, da doma ne dobimo reprodukcijskega materiala, pločevine, plastike in tako naprej. Deviz za uvoz materiala pa nimamo,« pravi predsednik konference osnovnih organizacij sindikata Jože Meh. »Pripravili smo sanacijske programe za temeljne organizacije, delovno organizacijo in Körting, kjer imamo izgubo. Glavni poudarek dajemo razvoju bele tehnike, boljšemu izkoriščanju obstoječih zmogljivosti, novim programom elektronike z več domačega znanja in razvoju medicinske elektronike.«

Sindikalne organizacije so nosilke razprav o polletnem gospodarjenju, v katerih so delavci Gorenja kritično poudarili, da je težko govoriti o samoupravnem odločanju o ustvarjanju in delitvi dohodka, ko pa nekdo drug stalno spreminja pogoje gospodarjenja.

Bitka za krepitev položaja delavca ponekod slabi

V slovenskem združenem delu se torej bje bitka za nadaljnjo krepitev družbenoekonomskega in samoupravnega položaja delavca, ki pa jo subjektivne sile v nekaterih temeljnih in delovnih organizacijah izgubljajo. Kako naj si drugače razlagamo trditve nekaterih partijskih in sindikalnih funkcionarjev, češ da se v teh dopustniških časih ne da organizirati dobrih in vsebinsko bogatih razprav o polletnem gospodarjenju, ko pa se le-ti v drugih mesecih izgovarjajo, da se v samoupravljanju zatika zaradi prevelikega števila navzočih na številnih sestankih. Zdaj je torej priložnost, da sleherni delavec pride do besede, da ustvarjalno prispeva svoj delež k analizi opravljenega dela in k določanju nalog za prihodnje!

V mnogih delovnih organizacijah razpravljajci ugotavljajo, da postaja vse bolj pereč problem normalne oskrbe z osnovnimi surovinami in repromaterialom. Tega na domačem tržišču pogosto zmanjkuje, če pa ga izdelovalci končnih izdelkov le dobijo, ga morajo plačati po občutno višjih cenah kot pred nekaj meseci. Dobavitelji surovin še kar naprej zahtevajo devizno soudeležbo za dobavo materiala, čeprav vedo, da deviz primanjkuje malodane povsod, tudi v bankah. V nekaterih regijah so bili zato kolektivi prisiljeni uvoziti nujno potrebni material, seveda če so imeli dovolj deviznih sredstev. Kjer jih niso imeli, so poprosili za pomoč sorodno

temeljno organizacijo. Marsikje tudi to ni pomagalo in v teh organizacijah so se pač morali odločiti za kolektivni dopust in začasno prekinitev proizvodnje.

Rezerve v množični inovacijski dejavnosti

Kot ugotavljajo sami delavci, bi bili dosežki veliko boljši — pa tudi izgubam bi se ponekod izognili — če bi bili bolj iniciativni pri zagotavljanju redne oskrbe z repromaterialom, če bi bolje izkoristili obstoječe proizvodne zmogljivosti, zmanjšali prevelike stroške in podobno. Velike rezerve za boljše gospodarjenje in krepitev konkurenčne moči delovnih organizacij na tujem se skrivajo — kot so ugotovili — v množični inovacijski dejavnosti, ki ji še vedno namenjamo premalo pozornosti.

Na koncu kaže opozoriti še na dve ugotovitvi iz razprave o polletnem gospodarjenju: konvertibilni izvoz je dohodkovno premalo zanimiv zaradi nerealnega tečaja dinarja in premajhnih izvoznih stimulacij. In drugič — v delovnih organizacijah priznavajo, da so tu in tam kršili družbeni dogovor in izplačali večje osebne dohodke kot bi jih smeli glede na ustvarjeni dohodek. Vendar v isti sapi opozarjajo, da so nam zdivjale cene in druge oblike porabe (splošna in skupna), pa kljub temu za to nobeden ne odgovarja.

Emil Lah

Cene pohištva zmanjšujejo konkurenčnost na tujem

V delovni organizaciji Brest iz Cerknice so letni načrt proizvodnje dosegli z indeksom 47,9. Plan sta presegli samo temeljni organizaciji Žagalnica in Mineralka, vendar je v slednji januarja potekala proizvodnja še v dveh izmenah, kar v sanacijskem programu ni bilo predvideno.

Načrtovanega niso dosegli zavoljo uvoznih omejitev in motenj v proizvodnji. Tako so v temeljni organizaciji Pohištvo dosegli plan samo 44,7-odstotno, padla je tudi produktivnost. V Masivi je na nižjo proizvodnjo vplival predvsem večji izvoz, ki je cenovno nižje ovrednoten kot prodaja na domačem tržišču. V Gabru, Iverki in Tapetništvu so imeli največje težave s preskrbo z reprodukcijskim materialom. Posebno pereča je oskrba z uvoženim blagom zato je bila proizvodnja oplemenitenih ivernih plošč samo v eni izmeni. Zelo velike težave imajo tudi z oskrbo proizvodnje s kemičnimi proizvodi. Vse več jih je tudi pri kooperaciji v Tapetništvu in Jelki, zato bodo morali v prihodnje izboljšati organizacijo dela in zaostri odgovornost za uresničevanje sprejetih nalog.

Uspehe so torej dosegli le v proizvodnji žaganega lesa in mineralnih plošč, kjer pa je proizvodnja v okviru sanacijskega programa. Velik uspeh pa je že to, da kljub težavam še ni prišlo do ustavitve proizvodnje v nobeni temeljni organizaciji.

V Brestu z doseženimi izvoznimi rezultati v prvem polletju niso v celoti zadovoljni. Res je sicer, da so izvoz v primerjavi z enakim lanskim obdobjem povečali za okrog pet odstotkov, vendar podatki kažejo, da se jim v izvozu zmanjšuje delež pohištva in povečuje delež žaganega lesa in ivernih plošč. Kot sami ugotavljajo, se recesija na zahodnih trgih nadaljuje, še posebno v ZDA, kjer politika visokih obrestnih mer za kredite zadržuje domačo porabo. Izvozno »bilanco« močno ogrožajo tudi medsebojna nasprotja in vojne v posameznih delih sveta, ki smanjšujejo kupno moč tamkajšnjih ljudi.

V Brestu ocenjujejo, da jim sorazmerno visoka domača inflacija in neustrezna politika tečaja dinarja onemogočata uspešnejše in prodornejše uveljavljanje na evropskem trgu. Največkrat s ponujeno ceno ne pokrivajo niti materialnih stroškov proizvodnje.

Ker se je izvoz pohištva na konvertibilno področje zmanjšal, so se odločili za večji izvoz žaganega lesa in ivernih plošč. Po oceni poslovnih delavcev so bili k temu prisiljeni zaradi velike potrebe po devizah za zagotovitev normalnega poteka proizvodnje.

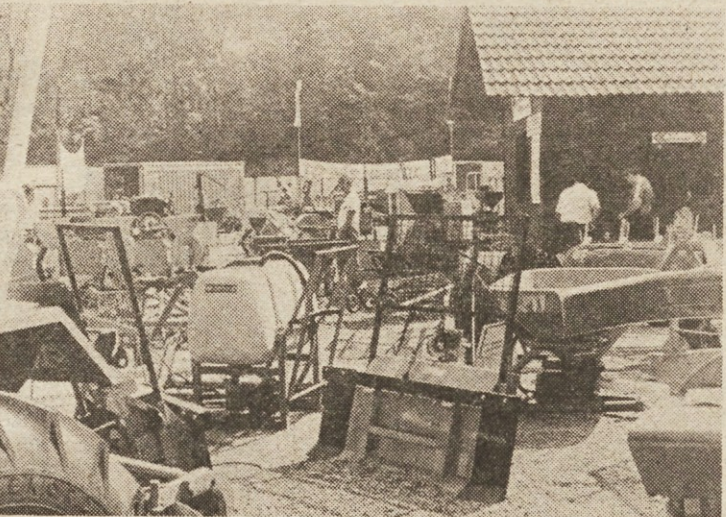

V nedeljo, 15. avgusta so proslavili svoj praznik pripadniki mejnih enot JLA. Praznik, ki ga imajo v spomin na dan pred 38. leti, ko je bil z odlokom NKJ v vrhovnega komandanta NOV in POJ maršala Tita ustanovljen Korpus narodne obrambe Jugoslavije.

Že dan prej je bilo slovesno in veselo po vseh karavlah in na ladjah vzdolž skoraj štiri tisoč kilometrov meje naše države, ki jo branijo in budno čuvajo naši graničarji. Obiskali so jih starešine, predstavniki družbenopolitičnih organizacij in skupnosti, predstavniki delovnih organizacij, predvsem pa prebivalci obmejnih krajev. Z njimi so se tako kot skupaj sodelujejo pri obrambi naše meje, povedali tudi ob prazniku. Seveda je bilo med obiskovalci največ mladih, s katerimi, razumljivo, imajo graničarji največ prijateljskih stikov.

Tudi na slovenskih mejah je bilo podobno. Še posebej slovesno je bilo na karavli maršala Tita na Ljubelju, saj se je privedite, ki je bila v soboto, poleg predstavnikov komande ljubljanskega armadnega območja ter prebivalcev in predstavnikov delovnih organizacij udeležil tudi zvezni sekretar za notranje zadeve Stane Dolanc.

Slika: Andrej Agnič

Tudi letos je Gorenjski sejem v Kranju privabil številne obiskovalce — do 30 tisoč dnevno. Nič čudnega, saj je kranjski sejem, kjer si podajajo roke prodajalci vseh mogočih izdelkov s kupci številnih in pisanih želja, obenem eno samo veliko zabavišče. Obiskovalci so se tudi letos še najbolj zanimali za stroje, ki jih potrebujejo kmetje za svoja gozdarska in poljedelska opravila. Besedilo in slika: A. Ul.

Prodajni puli na naših tržnicah so te dni premajhni, da bi lahko pridelovalci, prekupčevalci in drugi zložili nanje svoje blago. Značilnost tržnic torej je, da so dobro založene (kdaj, če avgusta ne?) in da je vse, kljub razlikam v cenah, presneto drago. Med najcenejšimi v Sloveniji je tudi letos ljubljanska tržnica, pa obiskovalci kljub temu trikrat premislijo, predno se odločijo za nakup ozimnice. Besedilo in slika: A. Ul.

O vsebini predkongresnih razprav

Za dosedanje priprave na slovenski in jugoslovanski kongres zveze sindikatov je značilno, da delavci zahtevajo od obeh, da nakažeta pota razvoja družbenoekonomskih odnosov in krepitve sindikata kot njihove organizacije. Gre za to, kako v življenju uveljaviti zapisano vlogo sindikata v vseh samoupravnih okoljih in na vseh ravneh družbene organiziranosti.

»Glede vsebinskih priprav,« nam je dejal Vlado Krivokapič, sekretar odbora za pripravo 10. kongresa ZSS, »lahko po dosedanjih odmevih v občinskih in osnovnih organizacijah sindikata ugotavljamo, da se sučejo okrog vsebinskih vprašanj v dokumentih. Razpravljajci zastavljajo vprašanje o tem, kako uresničiti stabilizacijska hotenja in se boljše samoupravno organizirati za to, da bodo delavci resnično odločali o pogojih in sadovih svojega dela. V ta sklop vprašanj sodi tudi skrb za izvoz, kajti velika večina kolektivov se zaveda, da je to zelo odgovorna naloga vsakega in vseh in le z organiziranimi prizadevanji bomo lahko kos nekaterim žgočim problemom, ki so povezani z odplačevanjem dolgov tujini.«

Med značilnostmi dosedanjih vsebinskih priprav na kongres zveze sindikatov lahko uvrstimo tudi skrb za nemoteno proizvodnjo, za oskrbo s surovinami in nenazadnje lahko rečemo, da se je v teh zapletenih gospodarskih razmerah pokazala solidarnost med delovnimi kolektivi, ki razbija podjetniške plotove. Vse manj je stihije pri tem delu, več je programiranega dela in nenazadnje se v sklop aktualnih vprašanj vključujejo tudi problemi z zaposlovanjem, nagrajevanjem in podobno. Morda smo prav pri zaposlovanju premalo odkriti v razpravah, kajti premalo poznamo možnosti za zaposlitev v kmetijstvu, v terciarnih dejavnostih in še kje... Teh možnosti — menijo v razpravi — ne znamo dovolj učinkovito izkoristiti.

V sedanjih družbenih razmerah se vse bolj krepi zahteva sindikalnih organizacij in delavcev, da jih poslovodni sestavi sproti in natančno obveščajo o vsem, kar zadeva gospodarjenje. Včasih, ko je šlo vsem dobro, ko so se kolektivi zapirali le med svoje tovarniške plotove, je bilo zagotovo manj takih zahtev. Gre pravzaprav za spoznanje, da je moč mobilizirati delavce za akcije, bodisi da gre za delo v drugem obratu ali temeljni organizaciji, za kolektivni dopust in podobno, in da so trajna prizadevanja na področju stabilizacije le na osnovi poštenih informacij.

Bržkone je to pomembno zagotovilo za krepitev samoupravnih odnosov, za odpravljanje težav pri gospodarjenju v posameznih samoupravnih okoljih in hkrati zelo pomembna kakovostna postavka v pripravah na oba sindikalna kongresa. Vse kaže, da vsebinske priprave tokrat tečejo nemoteno. Isto velja tudi za organizacijske priprave na kongres, kajti tokrat dopustniški čas ni bil čisto dopustniški.

Marjan Horvat

OD — preizkus samoupravnih zavesti

Zvezni izvršni svet se je temeljito lotil vseh oblik porabe. Ko je strpal v hladilnik še cene, je pošiljal tudi na osebne dohodke. Kar 40 odstotkov osebnih dohodkov vseh zaposlenih Jugoslovancev menda narašča čez mejo, ki jih postavljajo delo, produktivnost, ustvarjeni dohodek in izvršni svet je kanil zamrzniti vse osebne dohodke.

V Sloveniji o odstotkih še ne moremo govoriti. Vemo pa, da je v Ljubljani več kot 200 temeljnih organizacij združenega dela, ki kršijo dogovorjeno rast osebnih dohodkov, da je v Mariboru nekaj takšnih v nematerialni proizvodnji, da je na Gorenjskem več kršiteljev kot lani... v obalnokraški regiji so med kršitelji tudi izgubarji, v Posavju izgubarji prav tako ne omejujejo osebnih dohodkov v skladu z zakonom o sanaciji, veliko kršiteljev je na Dolenjskem...

Kar vsepovsod pa lahko občutimo močne želje in zahteve po dvigovanju osebnih dohodkov, češ, pohitimo, preden jih bodo zamrznili. Je vse to torej znak za alarm? Prav gotovo, toda ne že vzrok za administrativno smrtno obsodo. Misel moramo namreč zasukati na glavo — če bomo neupravičeno dvigovali osebne dohodke, bo navsezadnje res prišlo do zamrznitve, ki se ji je zvezni izvršni svet vendarle odrekal.

Odtehtala je namreč pametna in poštena beseda sindikatov, da bodo delavci pač sami hoteli in zmogli spoštovati družbeno dogovorjene okvire nagrajevanja. Administrativni poseg bi gotovo povzročil več škode kot koristi. Pustimo zdaj že tolikokrat ponovljeno dejstvo, da ukrepi države krnijo samoupravljanje, zbuja dvome v njegovo učinkovitost, zrelost. Zamrznitev osebnih dohodkov bi hkrati pomenila tudi zamrznitev vseh neskladij in slabosti, ki jih na tem področju ni malo in ki jih je treba odpravljati, ne pa ohranjevati. Spet bi plačali oni, ki so doslej ravnali pošteno v prid tistim, ki »modro« prehitvejo zamrznitev z neupravičenim debelenjem plačilnih ovojnic. Zmanjšalo bi se zanimanje za dvig produktivnosti, opešala bi bitka za dohodek, zastalo dograjevanje sistema delitve po delu in njegovih rezultatih...

Sindikat je torej brez dvoma ubral pravo pot, od vseh nas pa je odvisno, kam nas bo pripeljala. Vedeti moramo, da korak na njej ne bo lahak. Lanski kršitelji bodo morali najkasneje do 1. septembra poravnati presežene račun, vsi prekoračiteli morajo to storiti do konca leta, tudi izgubarje čaka manj lagodno ravnanje in spoštovanje zakona o sanaciji, o zajamčenem osebnem dohodku. Za vse pa velja na jeziku tako lahka beseda, a tako rado pozabljena resnica — porabiti le toliko, kot res ustvarimo!

Še nekaj velja dodati. Delavci so že dokazali, da znajo držati skupno dogovorjeno besedo, ki pa jo je žal odpravilo nespoštovanje začetne rasti cen, vrtoglavi življenjski stroški... Tudi cene bi včasih kazalo vračati, ne le osebnih dohodkov. Dejstvo je, da le to drugo pogojuje prvo, uspeh načrtovane aktivnosti na področju politike osebnih dohodkov namreč.

Ciril Brajer

Pogovor v Kliničnem centru

Zdravje resda ni poceni

Prejšnji teden je obiskala Univerzitetni klinični center v Ljubljani podpredsednica RS ZSS Francka Herga. S predstavniki delovne organizacije: namestnikom generalnega direktorja docentom dr. Janezom Prinčičem, predsednikom konference ZSS dr. Alešem Andrejem, namestnikom predsednika izvršilnega odbora delavskega sveta dr. Gorazdom Kolarjem in drugimi se je pogovarjala o organiziranosti kolektiva, dejavnosti sindikata, stabilizacijskih prizadevanjih in podobnem.

V Kliničnem centru, ki je naša največja in hkrati najsodobnejša zdravstvena ustanova, je v 30 temeljnih organizacijah zaposlenih okoli 6800 ljudi, od tega okoli 730 zdravnikov in 2500 medicinskih sester, ostali zaposleni pa so iz spremljajočih služb. Čeprav je predvsem regionalna bolnišnica, pa se v njej zdravi kakih 25 odstotkov bolnikov iz drugih območij Slovenije, 10 odstotkov pacientov pa je iz drugih republik ter iz Kuvajta in Angole.

V prvih treh mesecih letos je imel Univerzitetni klinični center 225 milijonov dinarjev izgube. Kot navajajo, je to predvsem zaradi pre nizkih cen storitev, ki so jih obračunavali po cenah iz leta 1981, kajti samoupravnega sporazuma o svobodni menjavi dela za letos do takrat še niso sklenili, zaradi višje amortizacije — 50 odstotkov sredstev amortizacije združujejo za nabavo nove opreme, večjih materialnih stroškov, ki so za 37 odstotkov višji v primerjavi z lanskim obdobjem,

ter zaradi visoke rasti davkov, prispevkov in drugih obveznosti. Toda izgube ne bi bilo, pravijo, če bi dolžniki poravnali svoje dolgov.

Še zmeraj šepa svobodna menjava dela. V zadnjih letih so sicer dosegli nekaj rezultatov, vendar pa je še preveč elementov proračunskega sistema financiranja. V zvezi s tem ocenjujejo, da je delitev na občine slaba rešitev. Občine so glede na gospodarsko razvitost finančno različno močne, razen tega iz različnih občin prihaja različno število bolnikov, participacija pa morebitne razlike seveda še daleč ne more pokriti.

Sogovorniki so izrazili bojazn, da zaradi različnih omejitev, ki so v sedanjih gospodarskih razmerah razumljive, ne bodo mogli uspešno, učinkovito, zlasti pa hitro zdraviti pacientov. To pa gre po svoje znova na breme gospodarskih organizacij združenega dela. »Dobro zdravstvo veliko stane,« je med drugim dejal dr. Prinčič. »Mnogi nam ne zau-

pajo glede financ, zaupajo pa nam sebe in svoje zdravje. Mislim, da je zdravje več vredno kot denar. Kakovost naših storitev je na svetovni ravni, cena teh storitev pa precej, precej nižja. Zakaj tako ne delajo druge organizacije združenega dela? Očitajo pa nam, da si skušamo prilastiti višek dohodka iz svobodne menjave dela. Povem naj še to, da novih naložb in investicijskih vzdrževanj ne smemo vkalkulirati v ceno storitev.«

Problem so tudi devizna sredstva, saj najsodobnejše opreme ni mogoče kupiti doma, pravtako ne izotopov, dialize in podobnega. Sami z zdravljenjem pacientov iz Kuvajta in Angole sicer ustvarjajo nekaj deviznih sredstev, vendar je to zdaleč premalo glede na potrebe.

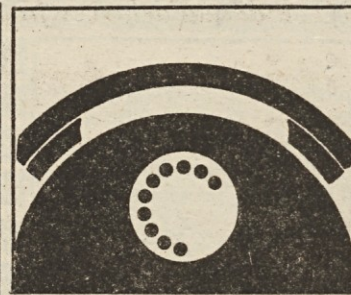
Čeprav imajo stabilizacijski program, pa ga, kot kaže, težko uresničujemo, ker končni uspeh ni odvisen zgolj od njih. Letos so dali poudarek zlasti nepotrebemu ponavljanju pregledov in skrajševanju hospitalizacije — nege v bolnišnici, ki jo skušajo prenesti na domove pacientov.

Pereč problem je tudi nagrajevanje po delu, saj meril praktično nimajo. To je vzrok, da vzdušje med delavci v Kliničnem centru ni vedno najboljše. To seveda občutijo tudi pacienti, saj zaradi tega odnos zdravstvenega osebja večkrat ni tak kot bi moral

biti. Zgolj za ilustracijo podajamo nekaj podatkov: Čistilka zasluži 7.400 dinarjev na mesec, srednja medicinska sestra 12.200 do 12.600 dinarjev, višja medicinska sestra 14.000 dinarjev, zdravnik specializant do 2 leti 17.500 dinarjev in zdravnik specialist 22.260 dinarjev. Ob tem je treba zapisati še to, da je bil obseg izplačil iz dopolnilnega dela v prvem trimesečju letos 15 odstotkov vseh izplačil za redno delo.

Podpredsednica RS ZSS Francka Herga je ob koncu pogovorov med drugim dejala, da se bomo s težavami, s katerimi se srečujemo letos, srečevali vse do leta 1985 ali 1987. Zato je treba temeljito razmisliti, kje brez večje škode omejiti zlasti devizno pa tudi drugo porabo oziroma komu dati prednost. »Premalo sodelujemo pri iskanju skupnih, najbolj primernih rešitev. Ne le zdravstveni delavci, pač pa tudi vsi v družbi bi se morali bolj učinkovito dogovarjati o svobodni menjavi dela. Delavci v zdravstvu pravite, da ste slabo nagrajevani, slabše kot v združenem delu. Toda tam pravijo, da z dopolnilnim delom precej več zaslužite. Vprašanje je torej, kaj storiti? Odgovor na to morate najti sami, tudi v skupnem dogovarjanju.«

Peter Štefanič

KLIČEMO

310—033

Na zvezi je Ivan Kramer, predsednik republiškega odbora sindikata delavcev proizvodnje in predelave kovin Slovenije

— Tovariš Kramer, prepričani smo, da ste v vašem republiškem odboru zelo dobro pripravljeni na septembrsko razpravo o listinah za 10. kongres ZSS in 9. kongres jugoslovanskih sindikatov.

»Pripravljamo se, je bolje rečeno. Kongresne listine so v izvršnih odborih osnovnih organizacij sindikata, kjer bomo zlasti po dopustih z vsa paro začeli z razpravami. Toda to ne bo branje gradiva, temveč njegovo soočanje s stvarnimi težavami v vseh samoupravnih okoljih, s hotenji delavcev po spremembah. V javni razpravi pa moramo še zlasti ugotoviti, kako uresničujemo že doslej sprejeta stališča in usmeritve zveze sindikatov. Pripravljamo pa tudi devet tematskih razprav, na katerih bomo bolj poglobljeno osvetlili nekatere vprašanja, ki so v sedanjih stabilizacijskih prizadevanjih in tudi v prihodnje zelo pomembna za ekonomsko in socialno varnost delavcev.«

— Nam lahko naštejete nekaj takih!

»Seveda. V Železarni Jesenice se bomo pogovarjali o uresničevanju srednjeročnih načrtov razvoja. Pri tem bo med pomembnimi sklopi vprašanj tudi dograjevanje teh listin in še posebno naložbena politika v organizacijah združenega dela in združevanje sredstev za skupne naložbe na dohodkovnih načelih. V štorški Železarni bo tematska razprava namenjena samoupravnemu sporazumevanju o pridobivanju in razporejanju dohodka in sredstev za osebne dohodke, zlasti pa dograjevanju samoupravnih sporazumov posameznih dejavnosti. V Elektrokovini Maribor bomo razpravljali o uveljavljanju znanstveno raziskovalnega dela in inovacijski dejavnosti v organizacijah združenega dela, v sozdu Gorenje o or-

ganiziranosti sozgov. V Litostruji bo o racionalizaciji dela in organiziranju strokovnih služb in zmanjševanju režije, v Kidričevem o nalogah na področju bonifikacije delovne dobe.

V razpravah bomo morali kaj reči tudi o delovanju sindikata v vseh samoupravnih okoljih, o usmerjenem izobraževanju in drugih aktualnih temah. Tematske razprave se bodo razvrstile do konca septembra, na njih pa bodo sodelovali tudi občinski odbori našega sindikata in delegati za oba kongresa.«

— Toda nekaj pripomb na resolucijo že imate!

»Premalo pozornosti namenja združevanju dela in sredstev, zagotavljanju sredstev za osebne dohodke, kakovosti dela in še nekaterim vprašanjem. Po naše so ta vprašanja tako pomembna, da jih ne bi smeli zanemarjati in iti kar mimo njih. Od uresničitve nalog na teh področjih je zagotovo odvisen uspeh stabilizacije.«

— V teh dneh člani izvršnega odbora obiskujejo organizacije združenega dela. Tudi vi ste bili v nekaterih tovarnah. Kako je z uresničevanjem poziva RS ZSS?

»Za zdaj teče proizvodnja še povsod skorajda nemoteno. Tu in tam so kakšni zapleti, vendar se kaj kmalu ujamejo. Zanimivo je, da so v Emo Celje znižali število zaposlenih v režiji za deset odstotkov, v Elmi Trebnje, ki je obrat črnuške tovarne, se dogovarjajo z Donitom o začasni zaposlitvi delavcev... Več težav je v lendavskem tozdu Elme, kjer imajo ogromne zaloge.

Sicer pa so ti naši obiski nekakšna priprava na sejo republiškega odbora, kjer bomo analizirali dogajanje v posameznih organizacijah združenega dela, uresničevanje poziva republiškega sveta o tem, kako morajo osnovne organizacije ZS skrbeti za nemoteno delo, za solidarnostno pomoč, uveljavljanje novih odnosov med kolektivi in tudi za uresničenje izvoznih prizadevanj. To bo tudi priložnost za oceno dosedanjih priprav na kongresa in temeljit pogovor o njih.

M. H.

DRUŽBOSLOVNA ZBIRKA

vse izdaje do leta 1982:

PAKETNI NAKUP — 20-ODSTOTNI POPUST — OBROČNO ODPLAČEVANJE!

Podrobnejše informacije v knjigarni DE in na Celovski 43, telefon 320-403.

Podpredsednica RS ZSS Francka Herga v pogovoru s predstavniki Univerzitetnega kliničnega centra v Ljubljani

Piše: Vinko Trinkaus

Predkongresna razmišljanja (1)

Družbena produktivnost

Vse pogostejše ugotavljamo, da je večja produktivnost pogoj za uspešno premagovanje gospodarskih težav in uresničevanje stabilizacije. Žal preveč splošno. Ločujemo nekatere dejavnike produktivnosti, včasih povečujemo njihov pomen, ne upoštevamo pa, da na produktivnost vpliva veliko soodvisnih silnic, kar pomeni, da jih je pri reševanju treba spoznati in upoštevati. Nekatere od teh bom opisal v tem prispevku.

Napak ravnamo, ker pozabljamo, da je socialistična država — skupnost, ki se lahko uspešno

razvija in napreduje, če vsi delavci pri svojih rešitvah in delu iščejo najustreznejšo skladnost med splošnimi in posamičnimi interesi.

Čeprav se vsako delo naposled le zaustavi pred posameznikom, je z vidika družbene produktivnosti preozko, če imamo pred očmi posameznika, če v zasnovi načel delitve po delu in rezultatih dela izhajamo predvsem iz posameznika, vidimo le delavca in njegov osebni dohodek.

Z vse večjo družbeno delitvijo dela, se soodvisnost dela, pomembnost organizacije in pro-

duktivnost spajajo v celoto. Ob vse večji delitvi delovnih opravil se zmanjšuje čas priprave dela, transport in strokovna zahtevnost posamezne delovne operacije, kar omogoča hitrejšo priučetv na delo. Hkrati pa se povečuje psihični napor, nastaja vedno večja monotonija dela. Vendar je prav zavoljo tega in kljub temu v delu proizvodnih procesov, zlasti v predelovalni industriji, kjer izdelujejo v velikih serijah, dosežena večja storilnost.

Čeprav je to proizvodni napredek, vendar enostransko obravnavanje produktivnosti, zahtev po večji intenzivnosti dela posameznika, poleg zdravstvenih, psiholoških, socioloških problemov, dehumanizacije dela, poraja tudi svoja lastna protislovja in težave. Kot se z družbeno delitvijo dela zmanjšuje zahtevnost posameznega proizvodnega opravila, tako se hkrati in vse bolj neusmiljeno večja zahteva po smotrnejši organizaciji. Tako poenostavljanje

pri »razstavljanju« dela na vse bolj deljena, preprosta opravila hkrati povečuje zahteve pri »sestavljanju« tako razstavljenega dela. Drugače povedano — zahteva vse bolj pretehtano, znanstveno organizacijo dela.

Tej zahtevi po vse bolj premišljeni in izpopolnjeni organizaciji dela ne moremo ubežati, če želimo enakopravneje sodelovati v mednarodni menjavi dela in gospodarsko napredovati. Zato se moramo bolj premišljeno in organizirano lotiti reševanja tako večje produktivnosti kot tudi večje humanizacije dela.

Mnenje: »Delavce je treba bolj plačati in bodo dvignili produktivnost«, se mi zdi le preveč poenostavljeno. Samo večji osebni dohodek, brez soodvisnosti z merili, rezultati dela, premalo spodbuja k večji storilnosti. Še pomembnejše pa se mi zdi, da je treba upoštevati, kako pogosto delovni proces, organizacija dela in objektivne okoliščine pogosto v določajo intenzivnost dela. Tako družbena produktiv-

nost ni odvisna zgolj od delovne pripravljenosti proizvajalcev, čeprav je ta seveda pogoj, ampak od usklajene, smotrne organiziranosti, od uresničevanja nalog, odpravljanja motenj in delovne zavzetosti. Družbena produktivnost postaja vse bolj odvisna od družbene režije, od razpoložljivih sredstev za reprodukcijo, znanstveno zasnovanega programiranja, kontinuiranega načrtovanja gospodarskih analiz in predlaganih rešitev, visoko razvite organizacije dela in seveda od delovne storilnosti. In prav to so še šibke točke našega gospodarjenja. Trdim, da našo družbo bolj rešuje visoka, marsikje svetovna produktivnost na tekočih trakovih, montaži, v velikoserijski proizvodnji, velika zavzetost in storilnost delavcev v neposredni proizvodnji, manj pa produktivnost delovne organizacije in še manj — družbena produktivnost. To pa ne velja za vse delavce, verjetno manj za delavce v tako imenovani režiji. Tako da bi za celoto lahko rekli: bolj ko se iz

visoke storilnosti tekočega traku pomikamo proti delovni ali sestavljeni organizaciji združenega dela, proti družbi, bolj upada produktivnost!

Če je ta ugotovitev točna, potem se vsiljuje logičen sklep, da smo slabi v družbeni organizaciji produktivnosti, da zavestno ne napravimo vsega, da bi vse procese v proizvodnji in v delovni organizaciji poskušali vsaj približevati, če že ne dvigniti na raven produktivnosti in delavnosti na tekočih trakovih. Izbrali smo lažjo pot, ki je bolj rutinska, da smo po tujih izkušnjah in literaturi, po vpeljavi študija gibov in delovnih operacij znali priučiti in uveljaviti svetovno produktivnost, pri montaži, tekočih trakovih ne uspemo pa doseči podobne produktivnosti na ravni delovne organizacije in družbe. Lahko bi rekli, da smo še premalo učinkoviti in uspešni pri ekonomski zasnovi in organizacijski učinkovitosti in proizvodnosti združenega dela.

(se nadaljuje)

Pogovor s predsednikom RO sindikata delavcev finančnih organizacij Slovenije

Spremeniti vrstni red pravic in dolžnosti

Pred dobrim mesecem je bila skupščina republiškega odbora sindikata delavcev finančnih organizacij Slovenije, na kateri je bil izbran za predsednika za nadaljnji dve leti Zdravko Zupan, ki je sicer delavec Ljubljanske banke Gospodarske banke Ljubljana in je zadolžen za vodenje in organiziranje del v oddelku za kreditiranje v tekoče naložbe.

Zdravko Zupan ima za seboj že 25 let delovne dobe in prav toliko let uspešnega delovanja v zvezi sindikatov in na drugih področjih družbenopolitičnega in samoupravnega delovanja. Leta 1947 se je kot najmlajši brigadir udeležil gradnje proge Šamac—Sarajevo, dvakrat pa je bil brigadir na avtocesti Bratstva in enotnosti.

V delovni skupnosti Ljubljanske banke Gospodarske banke Ljubljana je bil tri mandatna obdobja član delavskega sveta, od tega je bil eno mandatno obdobje njegov predsednik. Sodeloval je kot član tudi v številnih samoupravnih komisijah. Večkrat je bil tudi predsednik zbora delavcev in podpredsednik zbora delegatov.

Daleč najbogatejše pa je njegovo delovanje na področju zveze sindikatov, saj je bil več let predsednik izvršilnega odbora osnovne organizacije sindikata, dvakrat pa tudi predsednik konference osnovnih organizacij ZS

v Gospodarski banki Ljubljana. Zdaj pa je razen tega, da je predsednik republiškega odbora sindikata delavcev finančnih organizacij Slovenije, tudi član občinskega sveta ZS občine Ljubljana Center, ki ga je na letošnji programsko-volilni skupščini tudi izbrala za svojega delegata na desetem kongresu Zveze sindikatov Slovenije.

Morebiti se komu zdi odvečno naštevane vse funkcije, ki jih je doslej opravljal Zdravko Zupan, vendar pa sem prepričan, da bo to koristilo temu, da bi lahko čim bolj predstavil novega predsednika republiškega odbora sindikata delavcev finančnih organizacij Slovenije. Skoz vse to svoje družbenopolitično delo se je namreč idejno in akcijsko vzgajal in gradil ter je kot poklicni bančnik pravzaprav človek, ki veliko ve o tej panogi. Že v začetku najinega pogovora me je opozoril, da bo govoril veliko bolj iz izkušenj delovnega okolja, iz katerega izhaja in iz bančnega področja,

manj pa bo govora o problematiki SDK, Narodne banke in zavarovalstva. Predsednik tega republiškega odbora je šele en mesec in to je vsekakor prekratek čas, da bi spoznal problematiko delovnega področja sindikata dejavnosti v celoti. »Če povem nekaj o organizacijski plati dela v našem odboru, moram poudariti, da od 18 republiških odborov sindikata dejavnosti le naš nima poklicnega sekretarja. Dosedanji sekretar je obljubil svojo pomoč le do kongresa, potem pa bomo morali dobiti človeka, ki se bo s takšnim delom ukvarjal poklicno, kar pa se bo poznalo predvsem pri kvaliteti dela.

Drugače je sindikat zelo enovit in obsežen. Združuje okoli petdeset osnovnih organizacij ali konferenc in ima okoli 14 tisoč članov. Naše poglavito delo v sedanjem obdobju bo usmerjeno na poživitev dela koordinacijskih odborov, konferenc in osnovnih organizacij. Osnovna organizacija je namreč tista, ki sklepa in pripravlja sklepe, koordinacijski odbori pa morajo s svojim delom doseči to, da se bodo določeni panoižni problemi reševali celovito.

Zdravko Zupan je poudaril,

da kongresni dokumenti, predvsem tisti del predloga sprememb statuta, ki zajema delovanje sindikata dejavnosti, pred republiške odbore postavlja jasne cilje in naloge.

»Za bolj jasno opredelitev našega delovanja in naše vloge je v toku akcija za sprejetje samoupravnega sporazuma dejavnosti, ki naj bi po eni strani vseboval značilne kazalce poslovnega uspeha finančne organizacije, določena skupna merila za ugotavljanje prispevka posameznega delavca k skupnemu uspehu dela, določena skupna merila za vrednotenje in izplačevanje različnih nadomestil osebnih dohodkov, in po drugi strani veliko in zelo pomembno področje, to je področje svobodne menjave dela.

Glede svobodne menjave dela smo že na skupščini ugotovili, da je tu že obilica obdelanega materiala, da sta bila v okviru republiškega odbora že tudi dva posveta s to tematiko, vendar pa da manjka končna priprava na njeno uresničitev. Da bi čimbolj opredelili svobodno menjavo dela, se je treba problema lotiti z dveh strani. Eno je vprašanje organizacije posamezne delovne skupnosti, čemur sledi izdelava

razvida del in nalog, enotno vrednotenje teh del in nalog, nato pa bo šele prišlo do dejanske svobodne menjave dela. Drugo vprašanje, ki je zlasti pomembno z vidika bančništva, pa je vprašanje temeljnega zakona o bančnem in kreditnem sistemu, ki ga je nujno potrebno dopolniti. Čeprav je že bilo nekaj pobud za začetek postopka dopolnjevanja zakona, še zmeraj ni nič storjenega, zato se bo treba za to zavzeti prek vseh delegatskih poti vse tja do zveze skupščine.

Osnovni problem je namreč v tem, da je treba prenesti gospodarjenje s sredstvi na delovne skupnosti, ki zdaj le razpolagajo s temi sredstvi. Šele ko bodo tudi gospodarile s vsemi sredstvi, torej ko bodo upravljale in odgovarjale za poslovni sklad in vse materialne stroške, šele takrat se bodo lahko obnašale stabilizacijsko. Delovne skupnosti po sedanjem zakonu ustvarjajo dohodek, ko pa bodo ustvarjale celotni prihodek, bodo lahko v polni meri odgovarjale za vse materialne stroške, s tem pa bo tudi zadoščeno zahtevam Zakona o svobodni menjavi.

V pripravi na kongres so doslej poslali vsem osnovnim organizacijam vsa kongresna gradiva, da bi jih obravnavali in predlagali spremembe in dopolnila. Ko je govoril o pripravi na kongres, je Zdravko Zupan dejal: »Predvidevam, da socialna problematika ne bo doživela posebnih razprav, saj probleme na tem področju osnovne organizacije in konference sindikata uspešno rešujejo, same, vsaj do sedaj!

Pri republiškem odboru pa pozdravljamo predlog iz kongresnih dokumentov za ustanovitev posebnih svetov za obravnavanje posameznih vprašanj, ter celotno

deseto poglavje predloga sprememb statuta, ki govori o sindikatih dejavnosti in natančno opredeljuje njihovo vlogo in pomen. V predkongresni aktivnosti pa bomo pripravili tudi dvodnevni posvet v Radovljici, kjer bo govor o kongresnih dokumentih, o samoupravnem sporazumu naše dejavnosti, o svobodni menjavi dela in o zboljšanju delovanja republiškega odbora.

Glede zboljšanja delovanja odbora bo vsekakor potrebno najti nove delovne metode, pri čemer bo glavni poudarek na tesnejšem povezovanju med posameznimi osnovnimi organizacijami in konferencami, koordinacijskimi odbori in republiškim odborom. Vsekakor bomo morali organizirati, bolj pogosto kot doslej, posvete s predsedniki teh teles ter tako doseči tesnejše sodelovanje tudi z občinskimi in regijskimi odbori sindikata delavcev finančnih organizacij.

Če nam bo uspelo uresničiti vse te naloge v naslednjih dveh letih, potem bomo s svojim delom lahko zadovoljni.

Na koncu pa je Zdravko Zupan povedal še to:

»Skozi vse te naše akcije se mora stalno odražati boj za izboljšanje gospodarskega položaja in boj za boljše delovanje celotnega članstva. To pa bo mogoče le, če bomo spremenili vrstni red pravic in dolžnosti, tako da bodo najprej dolžnosti in šele potem pravice. S tem mislim, da bo treba spremeniti dosedanje prakso, da vsak zase išče določene pravice iz še neizpolnjenih dolžnosti. Prav pa je, da najprej izpolnimo svoje dolžnosti in šele potem iščemo pravice, ki iz teh opravljenih dolžnosti izhajajo.

Jurij Popov

Pogovor s Tonetom Koširjem, predsednikom konference sindikata v Donitu

Večina akcij se začne na vrhu

Pogovor s Stanetom Koširjem so večkrat zmotili telefoni ali sodelavci, ki so ga prišli vprašati to ali ono — vendar je vselej zbrano nadaljeval pogovor. O tem, kaj ga najbolj moti, pravi (skoraj razburjeno): »To, da so danes sestanki legalna oblika štrajka. Če se nekomu ne da delati, gre rad na sestanek. S temi sestanki spodbujamo nedelo! In da na njih zanesljivo ne bi nič naredili, ustanovimo komisijo. Če hočemo, da bo kaj narejenega — zapisanega, to lahko stori en sam človek. Lep primer so naši sindikalni sklepi.«

»Poglej,« pravi in vzame iz predala zajeten sveženj papirja, »analize, ki sem jih napravil kažejo da manjka vsak dan v tozdu od 40 do 60 delavcev. Res je precejšen odstotek bolniške, toda kje so ostali? Na sestankih! Tole analizo dobi 37 delavcev v tozdu. Doslej sem s tako nesrečno analizo že nekoliko uspel, predvsem dokazati, da je lahko preveč informacij tudi dezinformacija. »Kdo pa v Donitu še dela take analize, ki bi bile ravno v teh časih še kako potrebne?

V Donitu so še nekatere slabosti, ki tozde prav silijo v drobnarije. To je značilno za sklade skupne porabe. Kaj mora res vsak po svoje drobiti te sklade?

Je že res, da ima vsako okolje tudi svojo zgodovino, ki je ne gre zanikati. Toda nekateri samoupravni akti nas silijo v separativnem in sistem malih bogov. To vendar ne gre, da bi vsak po svoje načrtoval, kako bo ali kako naj bi bilo!

Odločen nasprotnik centralizma sem. Toda živimo v obdobju, ko moramo krepiti kolektivno miselnost, zato so tembolj napoto tako imenovani mali bogovi. Mislim, da sta v nekakšni krizi tudi delavski in strokovni svet delovne organizacije. Za veliko stvari, ki jih obravnavamo na sejah bi se lahko dogovorili tudi po telefonu. Prav zanima me, kaj počno vsi predstavniki strokovnih služb in direktorji tozdo na sejah delavskega sveta

Donita, če niso poročevalci ali vsaj potrebni za to, da bi pojasnili določene zadeve. Včasih naredimo iz teh sej prave male kongrese.

Brez obotavljanja je načel po-

To svojo trditev je podkrepil z vrsto primerov in izkušnjami, ki si jih je nabral kot poklicni družbenopolitični delavec in tudi kot član teh organizacij.

»V Donitu bo sindikat uspešen tedaj, ko bodo v osnovnih organizacijah namenili več pozornosti kadrom in ko se bo sindikat bolj odzival pobudam svojega okolja, ko se bo bolj obračal k ljudem in deloval manj forumsko kot zdaj. V sindikatu moramo solidarnostno reševati težave, kajti v tej organizaciji ni prostora za ozka sebična in individualna hotenja.

DONIT

govor o delu konference sindikata Donit. Sogovornik dobi občutek, da se Tone Košir čuti resnično pravega člana sindikata, ki tudi ve, kaj hoče.

»Govorimo in govorimo o sprejetih kongresnih listinah, kako jih bomo uresničevali v praksi in podobno. Saj ne gre, da bi jih preslikavali na naše razmere, ampak vsaj potruditi bi se morali, da bi jih uresničevali... V sindikatu me moti avtomatizem članstva. Skoraj vsi smo člani sindikata, toda pri akcijah nas ni.

Res je tudi, da se večina akcij sindikata prične na vrhu in poteka od zgoraj navzdol. Na višjih ravneh sindikata je mnogo preveč profesionalcev, ki na pisarniški način skušajo akcije. Te akcije — tudi preveč jih je — nimajo z življenjem delavcev prav nič skupnega.

Sicer pa trdim, da je sindikat v Donitu zelo solidna organizacija, seveda v primerjavi z nekaterimi drugimi organizacijami. Vendar nas to ne sme uspavati. V nekaterih tozdih sindikat ne deluje najbolje. Za konferenco pa velja, da ni najboljša, če niso dobre tudi osnovne organizacije. Kjer sindikat ni najbolj uspešen, je to odraz slabih metod dela in premalo zavzetih kadrov.

Pogovarjala sva se tudi o drugih področjih dela in življenja v Donitu, čeravno je Tone Košir vedno znova obračal besedo na delo sindikata, samoupravnih organov, zlasti pa na tisto vsakdanje proizvodno delo, od katerega so odvisni vsi naši dosežki. O nekaterih težavah, ki tajejo Donit, je dejal:

»V ospredju je še vedno izločitev tozda Tesnila iz delovne or-

ganizacije, čeravno ga vedno bolj spodrivajo zaostrene gospodarske razmere. Menim, da take akcije niso zdrave in da so odraz razmer v tem okolju. Vsekakor so se za ta korak prehitro odločili in tudi če bi bili opravičljivi razlogi za izločitev, to ni pošteno do drugih delavcev Donita. To je verjetno odraz premajhnega občutka pripadnosti Donitu. Zanesljivo pa delavcem v Tesnilih družbene razmere niso naklonjene. Tudi če se bodo odločili, za osamosvojitve bodo imeli prej ali slej težave. Ni odveč parola z globoko vsebino: Združeni bomo močnejši!

O novem deviznem zakonu in zaostrenih gospodarskih razmerah, ki niso obšle Donita je dejal:

»Seveda smo za nastale razmere tudi kolektivno odgovorni. Toda treba je razlikovati med kolektivno in osebno odgovornostjo. Osebno nisem nikogar pooblastil, da najema posojila v tujini niti nisem slišal o tem govoriti, kadar so najemali posojila. Hočem reči, da je vpliv delovnih ljudi na nekatera ključna vprašanja razvoja še premajhen in da se nekateri skrivajo za odločitvami, ki niso sprejete po samoupravnih poti.

Tone Košir je kritičen do vseh tistih vprašanj, ki niso ustrezno rešena in za vse, kar kritizira, nakaže tudi rešitve ali pa vsaj dobre in življenjske primere. Ko je v pogovoru, dejal, da nagrajevanja po delu v Donitu še dolgo ne bo, ker enostavno niso za to nagrajevanje, je pojasnil to misel s tem, da ima sedanja metodologija toliko lukenj, da naravnost silijo v odklanjanje novega sistema. Hkrati obsoja poskuse uveljavljanja uravnilovke za katero pravi, da je največja zavora produktivnosti. Prav tako ovira naš razvoj slabo uveljavljanje inovacijske dejavnosti, ki jo preprečuje naša kranjska zavist.

Na koncu pogovora je še pristavil:

»Resno me moti slab jezik v nekaterih naših samoupravnih aktih in strokovnih gradivih, čeprav imamo veliko delavcev z visoko izobrazbo.«

Besedilo in slike: Brane Pranič

ČGP Delo

TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Celovška 43

STABILIZACIJA
v AKTUALNI TEMI,
zbirki založbe Delavske enotnosti

Pravkar izšla:

št. 4: Marjan Orožen:
SINDIKAT V SEDANJEM
TRENUTKU EKONOMSKE
STABILIZACIJE

20 din

Do sedaj so izšle:

št. 1: IZHODIŠČA
DOLGOROČNEGA
PROGRAMA
EKONOMSKE
STABILIZACIJE

40 din

št. 2: PROTIINFLACIJSKI
PROGRAM

20 din

št. 3: PRIMERJAVA
REZULTATOV
GOSPODARJENJA, NJIH
ZBOLJŠANJE
TER VLOGA SINDIKATOV

50 din

Za naročila in informacije se obrnite na naslov: TOZD DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Celovška 43 (tel.: 320-403) in Knjigarno DE, Ljubljana, Tavčarjeva 5 (tcl.: 317-870).

Hvali in graja Gorazd Senčar, kulturni animator Avditorija

»Daj – ne dam« na portoroški plaži

Ob poplavi vrsto let ponavljajočih se lepih besed, kako se zavedamo, kje pušča naša turistična barka, in kako bomo te vrzeli kar brž zamašili, le sem ter tja naletiš tudi na primer, ko te besede znajo in hočejo uresničiti. Koliko le smo se že naposlušali o naši šibki turistični ponudbi, o tem, da razen morja, sonca in hotelske postelje gostom ne moremo ponuditi ničesar, kar bi mu odvezalo dopustu odmerjeno mošnjo...

Portoroški Avditorij pa se je odločil, da je od narave dano ponudbo vendarle koristno obogatiti. Njegov kulturni animator Gorazd Senčar se je takole razgovoril:

»Avditorij je spravljen skupaj skupino kulturnih animatorjev, ki vandra od hotela do hotela, od plaže do plaže in skuša malce pozabavati goste. Med plesi prirajamo družabne igre, zabava tekmovalja in podobno, da gostom ni dolgčas, da se lažje spozna. Se posebej skrbimo za otroke, pripravimo jim športna in druga tekmovanja, na igriv

način seveda, skupaj zidamo gradove iz peska, skačemo v vrečah...

Namen vsega tega ni le zabava, naš program je »cepljen« z drobnimi kulturnimi točkami, krepi medsebojne odnose, spodbuja ustvarjalnost — vrh vsega pa je neke vrste reklama za, če je sploh mogoče tako obrniti, rešnejše prireditve Avditorija. Tako smo med nagrade poleg sladoleda za otroke in kaj krepkejšega za odrasle uvrstili vstopnice za te prireditve.

Za vse to, z nagradami vred, zaračunamo naročniku 3.000 dinarjev. Moram reči, da imajo hotel prav dobre posluh za ta prizadevanja, da bi se ne začel hvallati, kako navdušeni so gostje — zlasti otroci. Ti nas že poznajo in kar pridivijo skupaj, ko se na plaži pojavi naš kombi. Metro-pol, denimo, odmakne za naša prizadevanja 9.000 dinarjev na teden.

Za konec pa se je Gorazd pošteno razjezil nad togostjo nekaterih, ki so zadovoljni z izkupičkom, četudi ga le z zaslonjenimi

cenami potegnejo gostu iz žepa: »Portoroška Komunalna upravlja po svoje slovečo in po drugi plati razvipo plažo v Portorožu. Dejstvo je, da je to največja urejena peščena obala v Sloveniji in da zna njen upravljač to tudi krepko zaračunati. Ko sem včeraj obiskal direktorja Komunalne in ponudil naše storitve (ceno smo celo znižali na 2.000 dinarjev) na plaži, je le odmahnil z roko. Nisem mogel razumeti in vprašal sem ga, če se je kaj spremenilo, če zdaj kopalcem le lahko ponudijo kaj drugega kot sonce in nekaj sončnikov.

— Seveda, ste na prhe pozabili, me je pikro zavril.

Ko sem vendarle vrtil in preprave naprej, sem zvedel, da lahko ta dva nova tisočaka odobri le delavski svet, da so njegovi člani na dopustih ali pa preobremenjeni z delom, da bi se sestanivali in bi torej o takšni naložbi v dobro počutje gostov lahko sklepali šele na koncu sezone!«

Ciril Brajer

Za oživitve doline Gornje Soče je predor pod Julijci edina rešitev

Odrezan raj Posočja

Kmalu bo štiri leta odkar je podpisalo neformalni referendum za gradnjo predora pod Julijci kar petnajst krajevnih skupnosti, ki jih povezuje regionalna cesta Nova Gorica—Tolmin—Vrščic. To so: Trenta—Soča, Log pod Mangartom, Bovec, Kal—Koritnica, Čezsoča, Zaga, Srpenica, Kobarič, Idrsko, Livek, Ladra—Smast, Kamno, Ročinj, Kromberk in krajevna skupnost Nova Gorica.

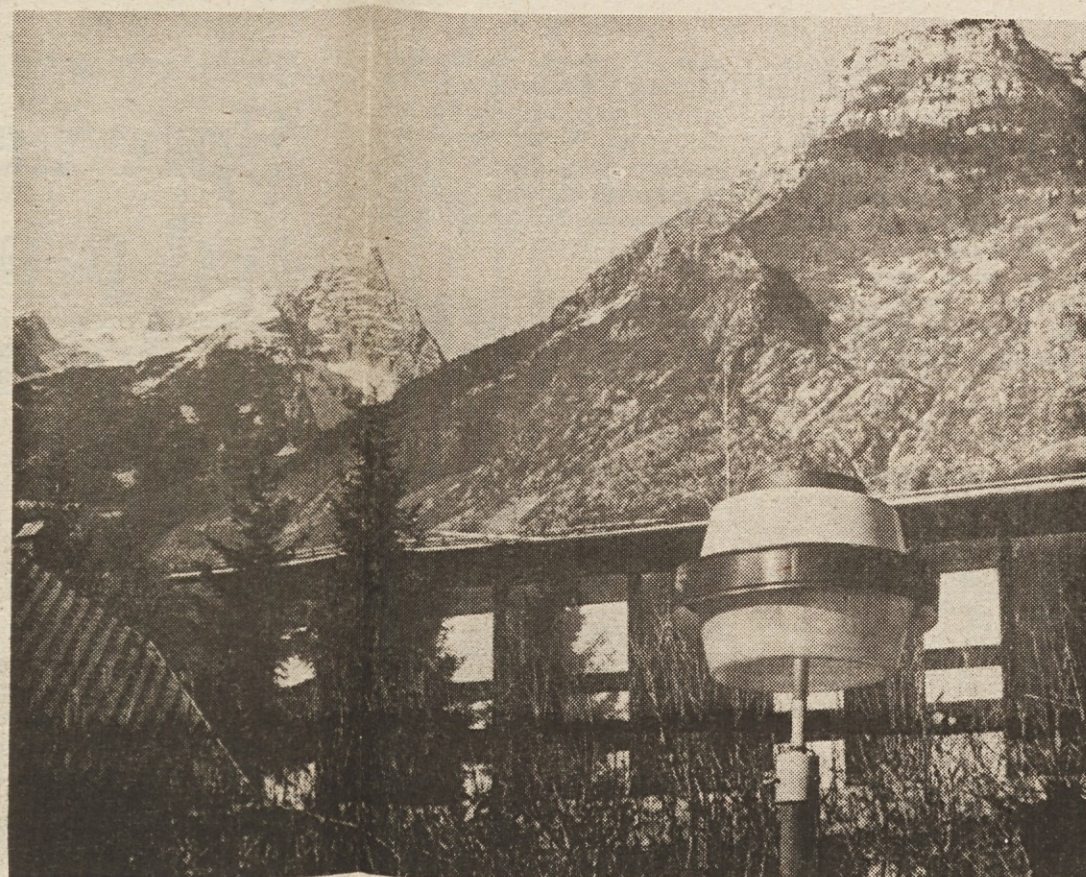
Podpisniki niso imeli v mislih nikakršnega izsiljevanja ali denimo iskanje rešitve čez noč. Želeli so le opozoriti na žgoč problem doline oziroma življenja v dolini Gornjega Posočja, ki leto za letom, posebno v hribovitih predelih, počasi pa vendarle vztrajno izumira. Že vse od priključitve teh krajev k Sloveniji je znano, da je prelep kotiček naše domovine ločen od ostalih predelov naše republike. Zato ni naključje, da so pobudniki omejenih akcij, zapisali v svoji petici med drugim naslednje:

»Veliko radost, da smo priključeni k matični domovini, kar dejstvo, da smo kruto ločeni od ostalih Slovencev. Juljske Alpe nam onemogočajo spojitve s šir-

šim slovenskim prostorom. Zato v imenu prebivalcev od Triglava do Nove Gorice želimo, da pristojni v Sloveniji proučijo možnosti uresničitve naših dolgoletnih težej, da povežemo naše kraje z osrčjem Slovenije po najkrajši poti...«

Zamrlo čebljanje otrok

Zamisel o gradnji predora pod Julijci in povezavi zahodne obmejne regije oziroma Soške doline z dolino Save so nekateri obravnavali v presledkih že več kot sedemdeset let. Predor pod Julijci je bil celo vsebina številnih diplomskih nalog študentov gradbene fakultete v Ljubljani.

Ko smo se te dni mudili v Bovcu, tem biseru slovenske zemlje, so nam povedali, da imajo še precej prostih letišč. Cel avgusta!

Toda doslej je ostalo le pri predlogih, od katerih je najmanj nejezi tisti, ki utemeljuje povezavo Tamarja z Logom pod Mangartom (predor pod Jalovcem). Nadaljnji korak ni bil opravljen. Posledice pa so izredno zaskrbljujoče. Naselja, vasi, kmetije, planine nekoč tako

polne življenja, vse se prazni. Življenje, celo ob glavni cesti proti izviru tolikanj opevane Soče in tja proti Vrščici, izumira. Po vaseh, kjer je bilo ob vsaki hiši slišati čebljanje otrok in preudarno beledost starejših, ki so bili z dušo in telesom vezani na zemljo, kjer je bilo toliko govodi

in ovac, kjer je bilo slišati vriskanje pastirjev in moč okuati najslajši sir, je danes precej drugače.

Ljudje se izseljujejo. Sole se prazni. Planšarji propadajo, celo nekatere planinske postojanke, počitniški domovi in najbolj znana gostišča ob žuboreči Soči žalostno samevajo. Tudi go-

se bodo zavoljo jesenskih opravil silili na bolnišnico, prašiči ne bodo krulili v svinjarih in terjali koruzo, ki je živinorejec ne sme kupiti po takšni ceni kot to terja poljedelce, dekleta ne bodo vihala nosov pred gnojnicami in fantje bodo spet vasovali pod njihovimi okni. Potrošnik pa bo imel vsega dovolj.

In je pojasnil svoj izum. »Osnova vsakega kmetijskega izdelka so zemlja, voda in sonce. In seme. Zemlje, vode in sonca imamo dovolj, njim pa naj bi dodali še genetski element, ki sem ga iznašel, pa bi v sen tudi od umetnih gnojil, pa od rezervnih delov in drugih uvoženih potrebščin, pa od prekupevalcev in cen kmetijskih pridelkov, s katerimi trgovci odirajo proizvajalce hrane. Moj izum bo povsem spremenil življenje na vasi. Otroci bodo ostajali doma in ne bodo rinili v prepolne tovarne, delavci, ki imajo svoje kmetije,

jala travo in jo predelovala v meso in če bi hotel bočnik ali pljučno pečenko, bi pač pritisnil na določen gumb. To velja za vse kmetijske pridelke, odvisno od tega, kateri genetski element bi dodali zemlji, soncu in vodi.

Temu pojasnilu je izumitelj dodal načrte univerzalnega proizvajalca in še listek papirja, na katerem je zapisal, da bo formule genetskih elementov izročil raziskovalni skupnosti takrat, ko bo sprejela njegovo zamisel.

Potem so tovariši, ki se pri nas ukvarjajo z agronomijo, nekajkrat brskali v zapiščeni knjuki Kmetija in zasliševali njegove asistente, formul pa niso našli. In zato se naša samoupravna družba še vedno ubada s starimi zagatami kmetijstva in te je toliko, kolikor je besed v povesti o jani kači in steklem polžu, da se nikoli ne konča.

Janez Voljč

Počitniška dejavnost Ljubljanske banke Združene banke

Več interesa kot možnosti

Tradicija počitniške dejavnosti v Ljubljanski banki in njenih pravnih prednicah, kot rečejo bankam, iz katerih je nastala, je zelo dolga in bogata. Pred več kot dvajsetimi leti so odkupili podzavrnjeno vilo predvojnih bogatašev v Mošenjski Dragi, staro hišo v Strunjanu in brunarico v Bohinju. To so bili prvi objekti, ki so imeli tedaj skupno nekaj več kot 70 letišč. Danes pa jih imajo v vseh svojih domovih in počitniških prikolicah že nad 200. Lani so imeli 3256 prenočitev, letos pa jih bo gotovo več, saj so zaradi velikega zanimanja ponokod zmanjšali desetredno letovanje na osemredno. Kljub temu niso mogli ustreči vsem, ki so želeli letovati v teh domovih.

O počitniški dejavnosti Ljubljanske banke Združene banke sem se pogovarjal z Jožetom Pelcem, vodjo službe za družbeni standard, ki ima v opisu del inalog zapisano tudi skrb za počitniške domove. Najprej naj

opišem vse domove in kako so se razvijali. V začetku so domove le usposobili za letovanje, pozneje pa so začeli zmogljivosti povečevati. Ob stari hiši v Strunjanu so doživeli štiri objekte in povečali število postelj na 98. Pred dvema letoma so v vrtu počitniškega doma v Mošenjski Dragi postavili nekaj počitniških hišic, ki jih je projektirala in postavila škofjeljska Jelovica, tako da imajo tu že 55 letišč. Možnosti za nadaljnje širjenje tu ni, pač pa je nekaj možnosti še v Strunjanu, vendar stabilizacijski dinar tega ne dovoljuje. Bohinjska brunarica je ostala takšna, kot je bila, le po-sodobili so jo. Imajo pa tudi pri-kolice in sicer v Mošenjski Dragi, Novljani in v Poreču.

Osrednji počitniški dom je v Strunjanu, kjer so se tudi najbolj povezali s krajem. S samopravno komunalno interesno skupnostjo občine Piran so podpisali samoupravni sporazum o gradnji infrastrukturnih objek-

tov. Letos so tu iz tako združenih sredstev uredili kanalizacijo, prihodnje leto pa nameravajo še plažo, ki je obnovitvenih del tudi najbolj potrebna.

V neposredni bližini tega doma je tudi dom vojaških vojnih invalidov, s katerim zelo tesno sodelujejo. Sovlagali so pri gradnji objektov za rekreacijo, tako da delavci Ljubljanske banke Združene banke plačujejo uporabno po isti ceni kot obiskovalci tega doma.

Vloga strunjanskega doma je tudi sicer dvojna. Pred sezono in po njej ga uporablja izobraževalni center Ljubljanske banke in ima v njem številne izobraževalne seminare za delavce vseh temeljnih bank Ljubljanske banke. Ker pa tečajnikov ni nikoli toliko, da bi v celoti zasedli doma, ga v tem času uporabljajo tudi delavci ali upokojenci, ki jih moti poletna pripeka. Prav zato ima dom stalno ljudi, ki ga oskrbujejo, medtem ko v drugih za-poslujejo osebe le sezonsko.

V Mošenjski Dragi in Strunjanu imajo celodnevno oskrbo, ki stane za odrasle okoli 300 dinarjev, za otroke pa od 205 do 230 dinarjev na dan. V Bohinju imajo 21 letišč in skupne prostore (kopalnice, sanitarije, dnevno sobo in kuhinjo, tako da je tudi uporabna manjša in enotna za vse, po 100 dinarjev na dan.

Največ zanimanja je za dom v Strunjanu in Bohinju, zato sta odprta vse leto.

Merila za pridobitev letišč so objavljena vsako leto v razpisu, ko tudi ugotovijo, kakšno je zanimanje in glede na to odločajo, kako dolgo bo lahko kdo v kakšnem domu. Komisijo, ki razdeljuje letišča, sestavljajo predstavniki sindikalne organizacije, socialne službe in službe za družbeni standard. Merila so vsako leto precej podobna. Letos so bila postavljena tri: višina osebnega dohodka, ali ima prosilec šoloobvezne otroke in to, kdaj je

bil kdo nazadnje v posameznem domu.

Zavoljo velikega zanimanja so se domislili tudi prazničnih paketov v Strunjanu, prihodnje leto pa tudi v Mošenjski Dragi. Posebno pa nameravajo zbuditi zanimanje za dom v Mošenjski, kot pravijo svojemu prvemu domu, in sicer pred sezono in po njej.

Lani so s socialno službo pripravili v predsezoni letovanje otrok v strunjanskem domu. Bilo jih je 35, letos pa jih je bilo že 65. Vsekakor je to dobra zamisel.

Pa še ena značilnost počitniške dejavnosti Ljubljanske banke Združene banke: niso se zaprli, temveč so se povezali z drugimi temeljnimi bankami in jim ponujajo svoje proste zmogljivosti, od njih pa sprejmejo njihove. Takšno izmenjavo imajo zlasti z bankami v Celju, Krškem, Novem mestu, Kranju, Novi Gorici, Beogradu, Sarajevu in Novem Sadu. Posebno tesno sodelujejo s celjsko banko, saj glede na bližino domov oboje vzdržujejo isti ljudje, kar pomeni precejšnje prihranke. Poleg tega prihranijo nekaj tudi pri skupnem nakupu drobnega inventarja. Vse materialne stroške krijejo z denarjem od prenočnin, za vzdrževanje in opremljanje pa dobivajo denar iz sklada skupne porabe.

Delavci so z domovi in storitvami zelo zadovoljni, saj so domovi v lepih krajih in oskrba precej dobra. Nekaj manjših težav sicer je, vendar jih spriti premagujejo, tako da jim ne delajo stivih las. Socialna sestava v teh domovih je zelo pestra.

Jože Pelc je še dejal, da je bilo zanimanje glede na letošnje leto precej večje, kar je razumljivo glede na gospodarski položaj pri nas, tako da se kaže potreba po širjenju teh domov. Možnosti so sicer le v Strunjanu, vendar pa takšna naložba v teh težkih časih gotovo ni smotna. Ker pa za dežjem vedno posije sonce, bo verjetno to vendarle mogoče.

Jurij Popov

Kozerija

Čudovit izum znanstvenika Kmeta

V pisarno raziskovalne skupnosti je prišel doktor agronomije Vencelj Kmet in tamkajšnjemu uradniku izročil zajeto mapo, na kateri je pisalo: »Univerzalni proizvajalec kmetijskih artiklov UPKA« ter ga poprosil, naj njegov izum vsestranskega prouči. Dejal je, da gre za epohalno v kmetijski stroki, ki bo čez noč odpravila znane težave na tem področju.

Kn je odšel v svoj laboratorij. Uradnik raziskovalne skupnosti pa je njegovo mapo dal v fascikel in nanjo pozabil. Ko je dobilo leto kasneje po naključju naletel na Kmetovo pisanje, ga je prebral in takoj po-klical avtorja, toda izkazalo se je, da je stari znanstvenik že pred meseci za vedno zaspal med svojimi epruvetami.

In so na raziskovalni skupnosti sklicali sestanek najboljših strokovnjakov s področja kmetijstva in so skupaj vsestranskega proučili Kmetov izum.

Priletni doktor je v svojem spremnem pismu pojasnil, da se je v mladih letih razočaral nad praktičnim uresničevanjem naše zelene politike in nad ljudmi, ki so se ukvarjali z njo, zato se je zaprl v laboratorij, trdno prepričan, da bo samo znanost rešila kmetijstvo. To njegovo prepričanje so potrdili nadaljnji dogodki v agroživljski stroki.

»Kmetijski proizvajalec je danes povsem odvisen od vremena«, je zapisal doktor Kmet. »Vojska planerjev piše načrte, ki jih prerani sneg ali prepozni dež ne upošteva. In je odvisen tudi od umetnih gnojil, pa od rezervnih delov in drugih uvoženih potrebščin, pa od prekupevalcev in cen kmetijskih pridelkov, s katerimi trgovci odirajo proizvajalce hrane. Moj izum bo povsem spremenil življenje na vasi. Otroci bodo ostajali doma in ne bodo rinili v prepolne tovarne, delavci, ki imajo svoje kmetije,

ne bodo zavoljo jesenskih opravil silili na bolnišnico, prašiči ne bodo krulili v svinjarih in terjali koruzo, ki je živinorejec ne sme kupiti po takšni ceni kot to terja poljedelce, dekleta ne bodo vihala nosov pred gnojnicami in fantje bodo spet vasovali pod njihovimi okni. Potrošnik pa bo imel vsega dovolj.

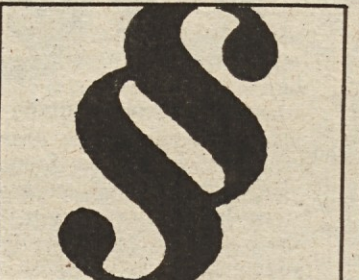
In je pojasnil svoj izum. »Osnova vsakega kmetijskega izdelka so zemlja, voda in sonce. In seme. Zemlje, vode in sonca imamo dovolj, njim pa naj bi dodali še genetski element, ki sem ga iznašel, pa bi v sen tudi od umetnih gnojil, pa od rezervnih delov in drugih uvoženih potrebščin, pa od prekupevalcev in cen kmetijskih pridelkov, s katerimi trgovci odirajo proizvajalce hrane. Moj izum bo povsem spremenil življenje na vasi. Otroci bodo ostajali doma in ne bodo rinili v prepolne tovarne, delavci, ki imajo svoje kmetije,

jala travo in jo predelovala v meso in če bi hotel bočnik ali pljučno pečenko, bi pač pritisnil na določen gumb. To velja za vse kmetijske pridelke, odvisno od tega, kateri genetski element bi dodali zemlji, soncu in vodi.

Temu pojasnilu je izumitelj dodal načrte univerzalnega proizvajalca in še listek papirja, na katerem je zapisal, da bo formule genetskih elementov izročil raziskovalni skupnosti takrat, ko bo sprejela njegovo zamisel.

Potem so tovariši, ki se pri nas ukvarjajo z agronomijo, nekajkrat brskali v zapiščeni knjuki Kmetija in zasliševali njegove asistente, formul pa niso našli. In zato se naša samoupravna družba še vedno ubada s starimi zagatami kmetijstva in te je toliko, kolikor je besed v povesti o jani kači in steklem polžu, da se nikoli ne konča.

Janez Voljč

IZ PRAKSE SODIŠČ ZDRUŽENEGA DELA

Zagotovitev pravic iz invalidskega zavarovanja zdrženemu kmetu

Po zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (prečiščeno besedilo: Uradni list SRS, št. 19-77) je tudi združeni

kmet — zavarovanec enako kot delavec v delovnem razmerju. 7. člen navedenega zakona določa, da oseba, ki opravlja kmetijsko dejavnost z osebnim delom, pa ni obvezno zavarovana po kakšni drugi osnovi, se lahko zavaruje v takem obsegu kot bi bila v delovnem razmerju, vendar pod pogojem, da združi svoje delo in delovna sredstva z organizacijo združenega dela in da v proizvodnem sodelovanju dosega vsaj minimalni osebni dohodek. Izvajanje tega zavarovanja je po zakonodajno s pogodbo, ki sta jo sklenila Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji ter Združena zveza SR Slovenije (Uradni list SRS, št. 13-74).

Na podlagi zakona in sklenjene pogodbe je zavarovanec — združeni kmet (oziroma kmet kooperant) pridobil vse pravice tudi in invalidskega zavarovanja, kar pomeni, da je bil zavarovan tudi v primeru zmanjšanja delazmožnosti. Skupnost je tako priznala takemu zavarovancu in-

validnost III, ali II. kategorije invalidnosti. Pogosti so primeri, da se zaradi boleznih ali nesreče ugotovi, da je zavarovanec za delo kmeta — kooperanta pod splošnimi pogoji nezmožen, zmožen pa je s polnim delovnim časom in brez neposredne navarnosti za poslabšanje invalidnosti za ista dela kmeta — kooperanta, kmeta so fizično lažja in pri katerih ni treba daljša časa stati in hoditi. Razumljivo je, da kmetko delo ni vezano na lažja fizična dela in da tudi ni mogoče tako dela opravljati, ne da bi bilo potrebno daljši časa stati oz. hoditi.

Kmet — kooperant, ki je bil spoznan za invalida III. kategorije invalidnosti je zahteval sodno varstvo, saj je zatrjeval, da ni sposoben opravljati večine kmetijskih del, zlasti se zato, ker je sposoben le za lažja fizična dela. Po njegovem mnenju bi mu moral skupnost priznati invalidnost I. kategorije, kar pomeni, da je za delo povsem nesposoben. Sodišče prve stopnje je sledilo odločitvi skupnosti in zavarovanec

vančev zahtevek zavrnilo. Pri-tožbeno sodišče pa je ugodilo njegovi pritožbi, razveljavilo je odločbo sodišča prve stopnje in zadevo vrnilo v ponovno obravnavanje in odločanje. V svojem sklepu je med drugim poudarilo: Nima sicer prav zavarovanec, ko meni, da je pri njem invalidnost I. kategorije, ker naj bi bil povsem nesposoben za delo. Ob-sirna medicinska dokumentacija povsem zanesljivo potrjuje, da lahko opravlja lažja dela, brez dvigovanja težjih bremen in stalnega pripogibanja dela in da ni sposoben daljši čas hoditi in stati. Brez teh obremenitev zavarovanec delo še vedno lahko opravlja. Po mnenju pritožnega sodišča pa je kmetko delo po svoji naravi težko delo ter ni mogoče šteti, da je kmet — zavarovanec sploh sposoben opravljati to svoje delo, če večina teh del ni lažjega značaja in jih ne more opravljati.

Zavarovanec je moral celo medtem ko bi opravljal lažje delo imeti med delom po polni eno uro odmora. Prav zato je treba

spodarska poslopja lezejo vase in šakajo usmiljene duše. Zdi se, da nikogar ni, ki bi odprl zapahnjene polknice, obrisal prah in na okna spet postavil rdeče nageljne. Nikomur ni do tega, da bi v dolino spet posijalo sonce, ki bi oživelo umirajoče življenje.

Predor — želja in nuja

V poletnih mesecih, ko so ceste suhe, se človek še nekako prebije tja do Trente, v drugih letnih časih pa so tu sami križi in težave, nemalokrat pa so ljudje zaradi snega in plazov po več tednov povsem odtrgani od sveta. Res je sicer, da je od Bovca do Ljubljane »le« 142 kilometrov, toda zaradi ceste, karšna pač je, se ti kilometri vlečejo v nedogled.

S cestno povezavo prek Vrščic ni računati. Prelaz je prevozen, če sploh je, le tja od maja do prve jesenske snega, ki je prav na Vrščici vsako leto zelo zgoden. V hudi časovni stiski si nekateri včasih pomagajo s Predelom, to je z ovinkom čez Italijo. Pot iz Gornjega Posočja prek Predela in Trbiža do osrčja Slovenije je sicer deset kilometrov krajša kot tista skozi Idrijo, je pa prav tako še vedno zelo dolga. Dvakrat prek državne meje, pogosto sneg, led, hudi klanci in nešteto ovinkov.

Tunel — velika, zares velika želja mnogih delovnih ljudi. Želja in nuja. Na predor pod Julijci je mislila že nekdanja Avstrija. In to že pred skoraj osemdesetimi leti! Vendar želja, ki je postala že prava nujnost, za zdaj

kljub vsemu ni segla dlje od src prebivalcev Gornjega Posočja in tudi drugih naših ljudi, ki si žele ohraniti pri življenju ta del slovenske zemlje.

»Ob tem, ko zatrujemo, da je za nadaljnje življenje v dolini Soče predor pod Julijci nujno potreben, nimamo v mislih le ozkih interesov Gornjega Posočja«, pripominja Ciril Jonko, častni predsednik turističnega društva Bovec in pobudnik omejenih interesov Gornjega Posočja. »Gre za veliko več! Vsem, ki prihajajo iz zamejstva, bi močno skrajšali pot na morje. S smučišči na Kaninu bi Kranjski gori podaljšali smučarsko sezono, v poletnih mesecih pa bi močno razbremenili turistični veletoke, ki je sedaj usmerjen predvsem proti Ljubljani in dalje proti morju. In ne navsezadnje: če bi bil ta naš konček domovine bolje povezan s Slovenijo, bi se ljudje vrnili na svojo zemljo in travnike. Spet bi oživele vasi, spet bi se vrnilo življenje...«

Peticijo, ki so jo poleg petnajstih krajevnih skupnosti podpisali še Turistično društvo Bovec, SZDL Bovec in Krajevna skupnost Bovec so poslali avtorji in podpisniki kar na 84 naslovov. Tega bo kmalu že štiri leta. Odgovora še ni. Enega samega ne. Nobene spodbudne besede, nikakršnega upanja, da bi v bližnji prihodnosti resneje pristopili k oživiljanju Gornjega Posočja.

Leta tečejo, raj Gornjega Posočja žalostno sameva. Odrezan od drugih krajev, zato tako zelo išče povezavo z življenjem.

Andrej Ulaga

Zaključek v Bavšici

Že vse od leta 1957 organizira mladinska komisija pri PZS tečaje za mladinske vodnike in druge kadre, ki vodijo delo z mladimi planinci v planinskih društvih. Do letos je v 25-letni zgodovini tečaje obiskalo več kot 1.700 mladih, 940 od njih pa si je z uspešnim delom pridobilo naziv mladinski vodnik. Zadnja štiri leta potekajo ti tečaji in seminarji v vzgojnem centru v Bavšici, eni od lepotic med našimi alpskimi dolinami.

Letos je več kot 100 mladih v treh izmenah po osem dni uspešno zaključilo poletni del tečaja za mladinske vodnike, okoli šestdeset pionirjev se je udeležilo enotednega republiškega pionirskega tabora, prve dni avgusta pa se je končal seminar za planinske mentorje, ki vodijo delo planinskih skupin v vzgojnovarstvenih zavodih, osnovnih in srednjih šolah. Na tečajih, taboru in seminarju si udeleženci zlasti pridobijo znanje in sposobnosti za vodenje skupin v gorski svet, saj je glavni poudarek na praktičnem delu, prikazih in demonstracijah. Pomemben poudarek pa je tudi na delu znotraj planinske skupine, mladinskega odseka pri planinskem društvu in planinske organizacije nasploh.

Med člani slovenske planinske organizacije je več kot polovica pionirjev in mladincev, ki jih na teh tečajih izsolani inštruktorji, vodniki in mentorji vodijo v gorski svet.

Boris Mlekuž

Iz Gorenjske območne skupnosti Kranj — zavarovalne skupnosti Triglav

Visoka stopnja solidarnosti

V delovni skupnosti Gorenjske območne skupnosti smo v letu 1980 z namenom, da bi rešili svoj preči problem počitniških zmogljivosti odkupili nedograjeno stanovanjsko hišo v Premanturji pri Pulju, da bi jo preuredili v počitniški dom. Za odkup te hiše in plačilo prometnega davka smo uporabili sredstva iz sklada skupne porabe, imeli pa smo izdelano tudi finančno konstrukcijo za financiranje dograditve te hiše, vendar se nam je na načrt kmalu izjalovilo. Ker je šlo za spremembo namembnosti iz stanovanjske hiše v počitniški dom, smo morali skozi vrsto peripetij. Dve leti je trajalo, da smo dobili gradbeno dovoljenje.

Od nakupa te hiše oz. izdelave gradbenega načrta pa do prejema gradbenega dovoljenja so se razmere bistveno spremenile, posebno tiste, ki so v zvezi s financiranjem. Zaradi uveljavljanja stabilizacijskih ukrepov je bil v letu 1981 sprejet zakon o začasnem prepovedi razpolaganja z družbenimi sredstvi za financiranje negospodarskih in neproizvodnih investicij v letu 1981, s katerim so bile prepovedane praviloma vse negospodarske investicije, kar je prizadelo tudi zidavo našega počitniškega doma. Ta zakon je sicer poznal izjemo, da so mogoče tudi negospodarske investicije, pod pogojem, da se najmanj 30 odstotkov potrebnega denarja zbere s samoprispevki. Postavljeni smo bili pred dejstvo, ali naj objekt prodamo ali pa, da se poslužimo te možne izjeme, da organiziramo izvedbo samoprispevka v delovni skupnosti. V ta namen smo že lani vsi delavci (razen štirih) odstopili 40 odstotkov regresa za letni dopust.

Vprašanje izvedbe te investicije pa se je letos še bolj zaostrojilo. Z napori za nadaljnjo stabilizacijo našega gospodarstva je bil ponovno sprejet zakon o začasnem prepovedi razpolaganja z družbenimi sredstvi za financiranje negospodarskih in neproizvodnih investicij za leto 1982. Le-ta pa prav tako pozna izjemo, da je tudi negospodarska investicija mogoča, če je več kot polovica celotne predračunske vrednosti objekta, določene v investicijsko-tehnični dokumentaciji in prilagojene cenam v začetku leta 1982, zagotovljene iz denarnih sredstev,

zbranih s samoprispevkom in z drugimi prostovoljnimi dajatvami občanov brez vračilne obveznosti.

Poizkusili smo še enkrat, to pot še bolj smelo. Pripravili smo akcijo za uvedbo drugega samoprispevka, da bi vsak delavec delovne skupnosti prispeval še po 50 odstotkov regresa za letni dopust, po štiri enodnevne osebne dohodek, opravili pa naj bi tudi 1725 prostovoljnih delovnih ur za ureditev okolice hiše. V to akcijo smo vključili vse in jo zaključili prej kot v enem mesecu. Od 215 delavcev je podpisalo izjavo 190 delavcev, 25 delavcev pa je to pot obstalo ob strani, vendar upamo, da se bodo postopoma tudi priključili ostalim. Na ta način smo sami izbrali naslednja finančna sredstva:

1

Izobraževanje v Iskri Avtomatiki

Vse štipendiste so doslej tudi zaposlili

Organiziranje in izvajanje izobraževanja v Iskri Avtomatiki predstavlja pomembno nalogo, ki jo opravljajo v okviru področja za kadrovske zadeve. Glede na to, da je delovna organizacija sestavljena iz 11 temeljnih organizacij, so sprejeli pravilnik o enotnem izobraževanju in štipendiranju, ki vključuje vse temeljne organizacije razen dveh dislociranih tozdov v Novem mestu.

Enoten program izobraževanja izvajajo v okviru posebne službe za izobraževanje, ki zajema pet področij: študij ob delu, izpopolnjevanje in usposabljanje ob delu, štipendiranje ter proizvodno delo.

V pogovoru z Alojzjem Kleindienstom, vodjem področja za kadrovske zadeve, Jankom Lazarevičem, vodjem službe za izobraževanje, Ano Čiuha, referentko za štipendiranje in Marjano Bevc, organizatorko usmerjenega izobraževanja, je tekla beseda predvsem o proizvodnem delu in izobraževanju ob delu.

Preden pa predstavim ti dve področji, naj opišem nekaj značilnosti izobraževalne politike v Iskri Avtomatiki, ki bodo pomagale spoznati celovito podobo izobraževalnih procesov v tej delovni organizaciji.

Ugodna klima

Zanimanje za izobraževanje v delovni organizaciji je veliko, poleg tega pa je tudi odnos do tega na vseh ravneh zelo odgovoren.

Na podlagi srednjeročnih planov temeljnih organizacij vsako leto objavijo razpis za kadrovske štipendije. Letos imajo 292 štipendistov na poklicnih, srednjih, višjih in visokih šolah.

Doslej so vse štipendiste tudi zaposlili.

Prek 90 odstotkov štipendistov so učenci tehničnih šol. Glede na to imajo tudi dve tehnični posebni izobraževalni skupnosti, in sicer za elektrotehniško in računalniško usmeritev ter za kovinarsko-predelovalno usmeritev.

O tehnološki usmerjenosti delovne organizacije govori tudi izobrazbena struktura, ki zajema predvsem delavce s tehničnimi poklici. Po stopnji izobrazbe je kadrovska struktura takale: doktorat ali magisterij ima 17 delavcev, visoko izobrazbo 289, 168 višjo, 663 srednjo, 908 poklicno, 1576 delavcev pa je priučenih. Glede na velikoserijsko proizvodnjo in srednjeročni plan, ki predvideva nadaljnjo avtomatizacijo delovnih postopkov, pa načrtujejo zmanjševanje tistih del, ki jih opravljajo priučen delavci.

Klub štipendistov

Ker je veliko štipendistov in zato, da bi ustvarili čim tesnejši stik med njimi in delovno organizacijo, so lani ustanovili klub štipendistov, ki so ga povezali z organizacijo ZSMS v Iskri Avtomatiki. Služba za izobraževanje pa ima mentorsko vlogo. Osnovni namen kluba je v tem, da bi štipendiste čim bolj seznanili z delovno organizacijo, njeno tehnološko, poslovno in samoupravno organiziranostjo ter da bi prek programa kluba opravili prvi del pripravniške dobe, tako imenovani A program. To pa bi vplivalo na skrajšanje pripravniške dobe. V programu kluba so

tudi zapisali, da se bodo s štipendisti dogovarjali za posamezne teme diplomskih nalog, ki bi bile iz proizvodnje in za proizvodnjo v Iskri Avtomatiki.

Priprave na proizvodno delo brez sodelovanja šol

Na proizvodno delo so se v Iskri Avtomatiki začeli pripravljati leto dni pred prihodom prvih učencev. Pripravili so izbor del in nalog ter izdelali natančne izvedbene načrte, ki so jih poslali šolam. Vendar pa se te niso odzvale na poslani material, tako da ni bilo nikakršnega usklajevanja. Potem so izbrali inštruktorje in jih poslali na izobraževanje v Litostrojski izobraževalni center in na Zavod za tehnično izobraževanje. Hkrati pa so z različnimi oblikami obveščanja pripravljali delovno organizacijo, še posebej tiste dele, kjer so načrtovali izvajanje proizvodnega dela, na sprejem prvih učencev. Delovna organizacija se je skrbno pripravila na sprejem, šole pa so se omejile predvsem na zagotavljanje ustreznega števila mest za svoje učence. Nekatere celo prepozno, in so potem ko so bile odklonjene, svojo malomarnost pripisovale delovnim organizacijam.

V Iskri Avtomatiki je bilo na proizvodnem delu 220 učencev, v glavnem slabo pripravljenih na ta del izobraževalnega procesa, vendar pa delavci službe za izobraževanje ugotavljajo, da so s proizvodnim delom dosegli smoter takšnega dela. Učenci so bili prizadevni in marljivi, delovna organizacija pa je preizkusila

svojo pripravljenost, da se tvorno vključi v izobraževalni proces. Oboji so si zaslužili dobro oceno, slaba pa gre šolam, ki se niso vključile v pripravo in izvajanje tega procesa. Zanimivo pa je da so se inštruktorji pritoževali nad slovenščino, ki so jo učenci uporabljali pri pisanju dnevnikov. Kot kaže šole tudi letos ne bodo spremenile svojega načina dela, saj so jim že poslali opise del in nalog kot tudi izvedbene načrte, pa za zdaj še ni nobenega odziva.

Olajšave razpisujejo predvsem za študij tehničnih poklicev v skladu s potrebami posameznih temeljnih organizacij. Na posameznih delih so se delavci, ki nimajo ustrezne izobrazbe, vendar pa se prav ti delavci ne odločajo za študij ob delu. Vzrok je v tem, ker jim zakon omogoča, da s preizkusom znanja dokažejo svoje, z delom pridobljene sposobnosti, kar pa jim zadostuje. V glavnem so to starejši delavci, ki so z doseženim zadovoljni. Teh pa ni veliko. Pred leti so se na

interesi delovne organizacije. Študijske pogodbe sklepajo za polovico daljši čas kot je predviden, po učnem programu za posamezno šolo, delavci pa so dolžni ostati v delovni organizaciji najmanj toliko časa kot traja študij na posamezni šoli.

Vzrok za manjše zanimanje za študij ob delu pa vidijo tudi v tem, da starejši delavci ne želijo več napredovati, poleg tega pa je v DO veliko žensk, ki si ob svojih družinskih obveznostih ne

Slika: Andrej Agnič

Študij ob delu le za mlajše?

Da bi izboljšali znanje delavcev in kadrovske sestavo v delovni organizaciji, izvajajo različne oblike izpopolnjevanja in usposabljanja ob delu, hkrati pa vsako leto razpisujejo šolnine za študij ob delu. Glede izpopolnjevanja in usposabljanja ob delu opažajo veliko zanimanje delavcev, veliko manj pa ga je za študij ob delu.

mreč v Iskri Avtomatiki odločili, da ne bodo sprejeli nobenega delavca na dela in naloge, za katere nimajo ustrezne izobrazbe, tako da jih je iz leta v leto manj.

Za študij ob delu opažajo veliko zanimanje pri mlajših delavcih, ki si želijo povečati svoje znanje. Žal pa je tudi teh manj kot je razpisanih študijskih olajšav. Vsi pa se ne prijavijo za razpisane smeri. Pojavljajo se tudi drugačne želje, ki pa jih uresničujemo le, kolikor so v skladu s kratkoročnimi in dolgoročnimi

morejo privoščiti še dodatnih dolžnosti.

Za študij iz dela pa se niso imeli nobenega kandidata, pač pa opažajo potrebo po dodatnem izobraževanju. Področje tehnike je še zmeraj eno tistih področij, ki se hitro razvija, tako da se tu dogajajo velike spremembe, ki pa jih lahko spremljajo le ob nenehnem dopolnilnem izobraževanju. Imajo sicer dobro organiziran izobraževalni center v okviru sozda Iskra, vendar pa čutijo potrebo po novih oblikah.

Jurij Popov

Kako do stabilizacije (3)

Nacionalne ekonomije v naših razmerah

Piše: Vinko Blatnik

V različnih člankih, na sestankih, še najpogostejše pa v zasebnih pogovorih je socialistični samoupravni sistem zašel v krizo, in to zato, ker delavci nočejo delati ali delajo slabo. Samoupravljanju in delavskemu razredu podtikajo odgovornost za zgrešene in nerentabilne naložbe, za visok primanjkljaj v plačilni bilanci s tujino in še za vse druge gospodarske težave. Vendar ni težko dokazati, da je glavni vzrok naših sedanjih gospodarskih težav prav v tem, da odločajo o investicijah zunaj združenega dela, to je v odtujevanju dohodka združenemu delu, v porabi predvidenega prihodnjega dohodka s pomočjo denarne emisije ali zadolževanja v tujini in v bančnih finančnih kalkulacijah in transakcijah, ki nimajo kritja za vse investicije. Vse to je moralo pripeljati do inflacije, ki močno ovira delovanje samou-

pravnega sistema združevanja dela in sredstev. Prav tako ni težko dokazati, da so odločitve o investicijah sprejemali politični organi in vodilni ljudje v ozdih, in to brez javne in konkretne opredelitve njihove posamične in kolektivne odgovornosti za investiranje, saj so odgovornost za strokovna vprašanja prepuščali samoupravnim organom in delegatskim skupščinam. Tako smo odgovornost vodilnih in strokovnih organov v združenem delu in politično izvršnih organov v družbi za »investiciomanijo« preselili na samoupravne in delegatske organe in skupščine, na tiste, ki so formalno odločali o premalo premišljenih investicijah, ne pa na glavne krivce zanje.

Uresničevanje programa dolgoročne stabilizacije bo torej izredno zapletena in težavna družbenoekonomska naloga, ki jo bo delavski razred lahko uspešno opravil le, če bo odločal

o celotni družbeni reprodukciji — razumljivo, ob polni podpori ZKJ in vseh organiziranih socialističnih subjektivnih sil.

Samo po delegatski poti

Komisija za vprašanja gospodarske stabilizacije sodi, da je nadaljnji uspešen razvoj našega sistema mogoč samo, če bo dosledno upošteval interese njegovih osnovnih nosilcev v vseh oblikah njihove združenosti in če bo dosledno temeljil na njihovi pobudi in akciji. S tem sta hkrati določena tudi mesto, vloga in način delovanja družbenopolitičnih skupnosti oziroma njihovih organov kakor tudi vseh socialističnih subjektivnih sil v sedanjih zaostrenih družbenih razmerah.

V metodah dela in delovanja vseh organov — tako v družbenopolitičnih skupnostih kot v družbenopolitičnih organizacijah — bo torej treba še marsikaj spremeniti. Zlasti bo treba korenito predrugačiti sredstva in metode ekonomske politike; prilagoditi jih bomo morali mestu in vlogi združenega dela v naši družbi ter delovanju zakonitosti socialistične blagovne proizvodnje. Predvsem pa bomo morali v celoti uveljaviti delegatski sistem kot edino sredstvo in metodo za usklajevanje različnih interesov v združenem delu in družbi.

Delegatski sistem smo postavili na noge in ga nenehno dopolnjujemo, vendar še vedno ne zagotavlja oblasti dela v naši

družbi. Odpori, v večji meri pogojeni z dediščino preteklosti kot zavestni, so ga potisnili na ozek prostor: z ene strani ga omejuje klasična etatiistična oblast, z druge pa tehnokratska skupinsko-lastniška samovolja. Razvoj samoupravnih odnosov in uveljavljanja delegatskega sistema zavirajo tudi naše velike gospodarske težave, ki so v precejšnji meri posledica dejstva, da izhoda iz njih ne iščemo s pomočjo delegatskega sistema, to je v dogovarjanju in odločanju združenega dela. Praksa kaže, da delegatski sistem prav v najširši bazi, v temeljnih organizacijah združenega dela in v samoupravnih interesnih skupnostih najslabše deluje. Delegati niti niso dovolj motivirani za to, da bi prihajali na seje, saj ni dovolj izraženo razmerje med njihovim delegatskim organiziranjem in dohodkom njihove temeljne organizacije združenega dela, a v končni posledici tudi med njihovim osebnim dohodkom in učinki delegatskega dela. Gradivo za delegate je preobsežno in povrh vsega sestavljeno v zamotanem strokovnem izrazoslovju. V največ primerih se je moč odločiti samo za eno rešitev, katere avtor je navadno spet strokovna služba. Delegati iz proizvodnega združenega dela se v skupščinah samoupravnih interesnih skupnosti ne počutijo dorasli strokovnjakom, ki jih z lahkoto obvladajo v razpravi, zato raje molčijo. Tudi v temeljnih organizacijah združenega dela ni dovolj sodelovanja med delegati: probleme navadno rešujejo po koščkih. Še preden se

delavci v združenem delu znajdejo, so že obremenjeni z novimi dajatvami, večjimi kot so računali. V tozdihih tudi redkokdaj razpravljajo o delu delegatov, in še takrat kadar razpravljajo, razpravljajo bolj zaradi tega, da opravijo dolžnost, kakor da bi se resnično poglobili v delovanje delegatskega sistema. Tako se delegat počuti prepuščenega samemu sebi, svoji iznajdljivosti, sposobnosti in lastni odgovornosti. Tudi to je krivo, da je celotna družbena organizacija dela premalo učinkovita, posledica tega pa je gospodarska nestabilnost, ki jo spremljajo inflacija, draginja in drugi škodljivi gospodarski pojavi.

Družbenopolitične organizacije, delegatski organi, javna glasila in občani zelo kritično »secirajo« težave, s katerimi se srečujemo, točno odkrivajo vzroke in vse pogostejše tudi konkretno imenujejo nosilce negativnih pojavov in teženj. Problem pa nastane, kadar je treba pravočasno odgovoriti na vprašanje, kako težave odpraviti, katere rešitve ponuditi, še večji pa takrat, kadar se je treba dogovoriti in dogovorjeno uresničiti. Težave nastajajo tudi zato, ker imajo znani ekonomisti in drugi strokovnjaki ter družbenopolitični delavci pogosto nasprotujoča si in celo neusklajljiva stališča o temeljnih vprašanjih našega razvoja kot so nacionalne ekonomije, mesto in vloga enotnega trga v našem sistemu, odnos med razrednim in nacionalnim, nevarnost centralizma in separatizma, praktično

uresničevanje kolektivnega dela in odgovornosti. Usodnega pomena za naš nadaljnji razvoj je krepitev etatiističnih »pravil vedenja«, oddaljevanje delavskega razreda od odločanja o celotnem dohodku. Sporna, odprta vprašanja so na primer tudi: kaj so prava prava nacionalne ekonomije v naših razmerah. Ali gre za zaokrožene proizvodne celote znotraj republiških in pokrajinskih meja, za katere naj skrbijo nacije, ali pa gre za skupnost ekonomskih gibanj, ki temeljijo na samoupravljanju kot integralnem družbenem, oziroma proizvodnem odnosu, ki vse »nacionalne okvire« spaja v enega jugoslovanskega in pri tem ne zanemara posebnih interesov v naši večnacionalni zvezni skupnosti? Kaj razvemo pod ekonomijo: navaden seštevke dobrin in storitev, ali pa je to tudi družbeni odnos? Če je ekonomija drugo, bi potem lahko govorili tudi o osmih »variantah« jugoslovanskega samoupravljanja? Ali nacionalne ekonomije ustvarjajo enotno ali skupno tržišče, oziroma, ali se bo združeno delo povezovalo na celotnem jugoslovanskem prostoru ne glede na republiške meje ali pa bo s posredovanjem svojih držav sodelovalo na načelih menjave, t.j. uvoza in izvoza proizvodov in storitev? Kako v luči nacionalnih ekonomij obravnavati delavski razred Jugoslavije? Kot enoten razred ali kot seštevke šestih (oziroma osmih) delavskih razredov — ali pa se opredelijo za kombinacijo enega in drugega?

(Se nadaljuje)

Zakaj delavski nadzor nima prave veljave

Kdo se boji papirnatih zmajev

Zakaj si v nekaterih delovnih okoljih poslovodni pa tudi drugi delavci dovoljujejo praktično vse, kar se jim zahoče? Zakaj delavci iz nekaterih kolektivov leta in leta iščejo pomoč (pravico) na sodiščih združenega dela, ne da bi se kdo vprašal, zakaj svojih samoupravnih pravic ne morejo uveljavljati že znotraj delovne organizacije? Zakaj smo pri nas priče pošastnim napadom (krajem) na družbeno premoženje, kjer ugotavljamo, da nekateri primeri mejijo že na mafijo? In nenazadnje: zakaj v Jugoslaviji nekateri lahko kupujejo hiše in avtomobile najdražjih znamk, postavljajo vikende, na veliko zapravljajo doma in v tujini in sploh živijo na veliki nogi z denarjem, za katerega je domala slehernemu jasno, da ni plod njihovih žuljev?

To so kajpak le nekatera vprašanja, ki aktualizirajo čas in prostor, v katerem živimo in za katere velja odgovor z enim samim skupnim imenovalcem. Vse to se lahko dogaja tudi zato, ker je v naši družbi zatajila samoupravna delavska kontrola kot eden od poglavitnih instrumentov uveljavljanja resničnega samoupravljanja in s tem oblasti delavcev.

V Sloveniji smo se odločili, da bomo izkoreninili vse te in tudi druge pojave, ki nimajo ničesar skupnega z delavskim samoupravljanjem. Sindikati so se skupno z drugimi pristojnimi dejavniki odločno zavzeli za oživitve samoupravne delavskega nadzora. Pri tem pa bodo lahko uspeli le, če bodo natanko vedeli, kje iskati in kako odpraviti vzroke, da je bila samoupravna delavska kontrola doslej učinkovita zgolj v normativni shemi socialističnega samoupravljanja. Te pa se bržda ne da razgaliti zgolj z analizami nekaterih služb in

ustanov, katerih predstavniki le bolj poredko zaidejo med delavce. Kajti, prav tisti, ki bi morali kontrolirati, pa doslej tega niso počeli, bodo najbrž najbolje vedeli, zakaj je tako. To je bil tudi poglavitni razlog, da smo se napotili v nekatere organizacije združenega dela, kjer smo predsednikom njihovih samoupravnih delavskih kontrol zastavili osnovno vprašanje:

»Zakaj pri vas samoupravna delavska kontrola ni tisto, kar bi morala biti?«

Večina odgovorov, ki smo jih dobili kaže, da zato, ker je delavski nadzor še vedno papirnat zmaj. Z njim se, brez prave podpore sindikata in drugih družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov mirno poigravamo (ne)samoupravni tokovi, ki vse preveč pretresajo sistem socialističnega samoupravljanja.

ITAS KOČEVJE

Kako nevarno je lahko trepljanje po ramenih

Jože Zajc vodi samoupravno delavsko kontrolo v kočevskem Itasu (na ravni delovne organizacije). V prejšnjem mandatu je bil predsednik tega organa v delovni skupnosti skupnih služb, tako da je že kar prekaljen in mu je beseda gladko stekla:

»Hja, saj vem, kako ljudje sprašujejo o našem delu — Ali ste aktivni in zakaj ne?! Mirne vesti lahko zatrdim, da pri nas delamo, po drugi plati pa je res,

da ostaja to delo brez pravega učinka.

Dobri del krivde za to pade na delegate v delavskih svetih. Pri nas bi jih morali pravzaprav preimenovali v poslovne svete. Saj poznate, direktorji jim dajejo naloge, krojijo dnevne rede, narekujejo odločitve, delegati pa dvigajo roke.

Le en primer: predsednika delavskega sveta delovne organizacije sem opozoril na ugotovitve samoupravne delavske kontrole o pogodbah. Delavci so negodovali, da po pogodbah preplačujemo delo, da plačujemo honorarje za delo v rednem delovnem času, da sklepamo za nas drage pogodbe pač le za to, da bi nam partner še dal delo... Preverili smo pripombe in bile so utemeljene — delavski svet pa je kljub opozorilu vse pogodbe lepo potrdil.

Še sem se spomnil: direktor tozda GOIP je šel v Irak povsem brez potrebe, potem so šli tja naši delavci in križem rok čakali ves mesec, da je za njimi priromalo še orodje, pa preštevilen obisk na Poljskem, češ, saj smo marsikaj videli... Na vse to in tudi na vse napake v proizvodnji, pri potnih stroških in učinkih potovanj pa drugih stroških opozarjamo, poslušamo, da bo že v redu, spremeni pa se na nič.

Ničkolikokrat sem se oglasil pri družbenem pravobranilcu samoupravljanja v naši občini. Zelo nam je pomagal, usmerjal naše delo z nasveti, napotki — vse sem prenesel na samoupravne organe, družbenopolitične organizacije, doživljal prikimavanje in trepljanje po ramenih in pri tem je ostalo.

Glejte, zdaj imamo v Itasu ukrep združenega varstva. Med vzroki zanj je vrsta takšnih, na katere je samoupravna delavska kontrola že lep čas kazala s

prstom. Ne le gluha ušesa doma, tudi občinske družbenopolitične organizacije so položaj dodobra poznale pa po moje premalo ukrepale. Na skupnem sestanku sem moral pibiti, da bo treba o tem menda začeti obveščati na republiški ravni. Saj ne, da bi nam kdo naravnost metal polena pod noge, toda kimanje in zmi-govanje z rameni je prav učinkovita pot, kako ljudem vzeti voljo do spopadanja s težavami.

ŽELEZARNA RAVNE

Delavski nadzor potrebuje pomoč

V ravnski Železarni, ki jo sestavlja 23 tozdov in 4 delovne skupnosti skupnih služb, imajo torej organiziranih 27 organov samoupravne delavske kontrole in še eno na ravni delovne organizacije. Pogovor smo hoteli zastaviti s predsednikom organa samoupravne delavske kontrole v delovni organizaciji in še s kom, ki vodi ta organ v svojem tozdu. Nismo imeli srečne roke. Našemu vabilu se je namreč odzval le Jože Zorčič, ki vodi organ delavske kontrole v Železarni, medtem ko drugih preprosto ni bilo moč dobiti. Nekateri so bili kajpak na dopustu in tem ne moremo zameriti. Ne velja pa to tudi za tiste, ki bi se lahko odzvali našemu pogovoru pa so po besedah Slavka Rosca, sekretarja konference osnovnih organizacij sindikata, »kar izginili«, ko so zvedeli, da je v tovarni novinar in da bi rad kaj več zvedel o delu delavske kontrole. Slaba vest ali

kaj drugega? Kakorkoli že, v prid dobremu delu samoupravne delavskega nadzora v tem kolektivu to ne moremo šteti.

Da ne bi komu storili krivice, povejmo, da se je od vseh, ki so bili vabljeni in iskani, poleg Jožeta Zorčiča udeležil našega pogovora še Jože Prodrik, predsednik organa delavske kontrole v tozdu Kontrola kakovosti, ki smo ga seveda najprej vprašali, če je njihov organ obravnaval nedavni pomor rib v Meži, ki ga je zakrivil njihov laboratorij. Zvedeli smo, da še ni, češ da imajo zadevo tako in tako v rokah drugi pristojni organi, sicer pa da se njihov organ ukvarja s tekočimi zadevami. To pa je bilo tudi vse, kar smo lahko slišali o delu delavske kontrole v tozdu Kontrola kakovosti.

Bolj spodbuden je bil pogovor, ki se je razvil z Jožetom Zorčičem. Res da ne zavoljo tega, ker bi bila delavska kontrola v Železarni posebno uspešna, mogoče bolj zato, ker vendarle nekaj dela. In zakaj ni uspešna? O tem naš sogovornik ni govoril, vendar je iz njegovih besed moč izluščiti, da delavsko kontrolo v Železarni ne jemljejo dovolj resno. To lahko ugotovimo ob nekaterih primerih, ki jih je ta organ delavske kontrole sicer obravnaval, vendar njihovo reševanje na drugih pristojnih organih poteka po polževo. Kako bi si sicer drugače tolmačili dejstvo, da je sindikat v Železarni prav na pobudo delavske kontrole predlagal delavskemu svetu ustanovitev posebne komisije, ki bi preučila težke delovne razmere v lužilnici, delavski svet pa je ob tem »ugotovil«, da je potrebna podrobna analiza. Sicer ne gre dajati roko v ogenj, vendar najbrž ne bo preveč, če povemo, da vse skupaj diši po zavlačevanju, medtem ko razmere v lužilnici zahtevajo hitro in učinkovito ukrepanje. Že zato, ker se je vsem pristojnim službam in organom v Železarni navkljub morala problema lotiti samoupravna delavska kontrola.

Delavska kontrola v tem kolektivu se je v tem letu, poleg omenjenega, lotila še nekaj primerov. Vsega skupaj se je letos sešla štirikrat. Morala pa bi se, kot sami ugotavljajo, večkrat, saj je dela zanj, začeti s potovanji v tujino, krajami družbenega premoženja, čezmernimi izhodi med delovnim časom in neupravičenimi izostanki z dela do pomora rib v Meži, več kot dovolj.

Ko je stekel pogovor o tem, kaj bi bilo treba storiti, da bi bilo delo samoupravne delavske kontrole v Železarni učinkovitejše, je naš sogovornik kaj hitro ugotovil, da bi za to moral biti v Železarni večji posluh. To pa bi dosegli le, če bi organu delavskega nadzora v slehernem okolju šli bolj na roke vsi samoupravni organi kot tudi družbenopolitične organizacije. »Sodelovati bi morali tako, kot sodelujemo s konferenco OOS, kajti brez nje delavska kontrola v Železarni tudi tega ne bi mogla storiti, kar je. Sindikat je naša največja opora, je končal naš pomenek Jože Zorčič.

EMO CELJE

Brez obveščenosti ni nadzora

Anica Štorman, ekonomska tehnik, predsednica samoupravne delavske kontrole v tozdu Posoda, ki v EMO zaposluje največje število delavcev.

»Naš tozd zaposluje največ mladih, ima največje število nevalificiranih delavcev in največ najtežjih delovnih mest. Toda vse to in večimensko delo ni ovira samoupravljanju. Upam si celo trditi, da imamo prav v našem tozdu zgledno samoupravljanje, ki temelji na resnični obveščenosti in volji delavcev.

V naši samoupravni delavski kontroli je dvanajst ljudi, jaz sem edina iz režije. Pri delu nimamo težav, čutimo pa podporo sle-

hernega delavca in političnih organizacij.

Za lažje razumevanje moram povedati, da smo v zadnjih letih v EMO uspeli spraviti na zavidljivo raven — obveščanje. Po mojem mnenju je prav obveščenost slehernega delavca osnovni pogoj za samoupravljanje. Tako na primer vsak naš delavec lahko sproti primerja in kontrolira načrtovane in dosežene proizvodne ter poslovne rezultate. Po trimesečjih, v polletju, v nekaterih primerih pa kar sproti. S tem je izločeno ponekod tako pogosto nerazpoloženje delavcev, ki ga spravi hitro do vrelišča kakšen, zvečine nepreverjen podatek.

Od februarja, ko smo prevzeli to odgovorno dolžnost, smo člani naše samoupravne delavske kontrole dvakrat »posegli vmes«. Prvič je bilo to na področju samoupravljanja, ko je delavski svet delovne organizacije sprejel nek sklep mimo delavskega sveta in drugih, ko smo s strokovnimi službami razčistili nekatere stroške. V obeh primerih smo zadevo razčistili: tovarišem v delavskem svetu delovne organizacije smo jasno povedali, da ne bodo odločali o nas brez našega delavskega sveta in nas, četudi je šlo za soglasje pri najetju posojila za kreditiranje kupcev naših izdelkov in v drugem primeru smo strokovnim službam pojasnili, da ne bomo plačali njihovih napak. Priznam, tovrstna razčiščevanja so pogosto mučna in dolgotrajna. Mislim pa, da tam, kjer je resnično samoupravljanje, ni treba kontrole.

AERO CELJE

Razgrinjanje »skrivnosti«

Mirko Kranjc, tehnolog grafik, predsednik samoupravne delavske kontrole v AERU, tozd Grafika.

»V tem izredno dinamičnem razvoju samoupravljanja je delo samoupravnih delavskih kontrol sila pomembno, saj so pri tako hitrem razvoju mogoče tudi napake. Menim, da potreba po takšni funkciji ni nastala zaradi napak, ki bi jih razvoj samoupravljanja administrativno prinesel s sabo, temveč zato, da bi se delavcu resnično omogočilo spremljanje načrtovanj in dejanske uspešnosti gospodarjenja.

V Aeru smo šli korak naprej. Kljub temu, da imamo težave z analitično oceno delovnih mest kot osnovo za merjenje vloženega dela, da vnašamo popravke v te ocene, so naši delavci na tekočem z vsemi dogajanjmi, predvsem z gospodarjenjem. Delo naše samoupravne delavske kontrole, sestavlja jo pet članov, je zelo zahtevno.

Težave so in bodo, kajti nobeno okolje še ni tako urejeno, da ne bi prišlo do napak. Ob tem dinamičnem razvoju je tudi samoupravni delavski kontrolni pogosto težko zavzeti pravo stališče, to tembolj, ker tudi za naše gospodarjenje veljajo stroge ekonomske zakonitosti. Prav zato moramo nenehno spremljati na primer navedenje z devijacijami, porabo deviz za potovanja v tujino. Gre tudi za področje dela, ki ostaja zaprt za delo samoupravnih delavskih kontrol, tu mislim na tisti del, ki ostaja poslovna skrivnost in katerega nisočili so vodstveni delavci. Tem ljudem je treba pač zaupati...«

— Imamo podatek, da vaša samoupravna delavska kontrola še ni konstituirana.

»Točno, na ravni delovne organizacije še nismo organizirani. To homo uredili po preselitvi in po dopustih. Tako bo treba takoj razčistiti vprašanje, zakaj je v Kemiji propadel referendum ob analitičnih ocenah delovnih mest, kako je z vrsto podpisanih samoupravnih dogovorov in sporazumov. Kot rečeno, dela je ogromno...«

Ciril Brajer
Ivo Kuljaj
Janez Sever

Razvoj družbenoekonomskih odnosov v Železarni na mrtvem tiru

TRDITI — GLASLO DELOVNIH KOLEKTIVOV ŽELEZARNE RAVNE

ŽELEZAR

Že precej časa je preteklo, odkar smo v Železarni po obsežnih analizah, ocenah in razpravah sprejeli projekt »nadaljnega razvoja družbenoekonomskih odnosov v Železarni«, o katerem ut in tam tudi spregovorimo, ugotovimo, da so nekateri projekti v delu, drugi pa se še niso začeli izvajati. Čeprav so nosilci projektov konkretno določeni, jih nihče ne vpraša, kaj počenajo, oziroma zakaj se svojih nalog še niso lotili. Čeprav so lanski kongres samoupravljalcev Jugoslavije in letošnji kongresi zveze komunistov poudarili, da je sestavni del stabilizacijskih prizadevanj krepitev in nadaljnji razvoj družbenoekonomskih odnosov, da bodo delavci dejansko postali gospodarji pogojev in rezultatov svojega dela oziroma celotne družbene reprodukcije, v Železarni nismo prav nič pospešili tovrstnih aktivnosti. Zadovoljimo se s posameznimi ugotovitvami in to je največkrat vse.

Ker se že nekaj časa pogovarjamo o možnih kandidatih za člane poslovodnega odbora Železarne, ki bi bili hkrati tudi od-

govorni za posamezne delovne skupnosti, bo tokrat beseda o ustavnem položaju delovnih skupnosti v delovni organizaciji. Tudi to je namreč projektna naloga, da se uredi samoupravni status delovnih skupnosti. Naj takoj na začetku še enkrat poudarimo, kar smo že večkrat doslej, da so delovne skupnosti samoupravni subjekti, ki medsebojne pravice, obveznosti in odgovornosti delavcev delovnih skupnosti in uporabnikov njihovih storitev, to je temeljnih organizacij združenega dela, delovne organizacije pa tudi skupnosti med seboj, urejajo s samoupravnim sporazumom. Delovne skupnosti morajo imeti tudi iste samoupravne dokumente kot temeljne organizacije.

Na osnovi tega oziroma ustave in zakona o združenem delu, morajo delovne skupnosti imeti vodjo delovne skupnosti, za katerega veljajo ista določila zakona o združenem delu kakor za vodje tozdov glede njihovega imenovanja, pravic, odgovornosti in dolžnosti. To pomeni, da je sedanji status naših delovnih skupnosti nezakonit, sicer imajo statute in samoupravne dokumente, s katerimi urejajo delovna razmerja in nekaj formalnih pravic, nimajo pa urejenega pridobivanja dohodka na osnovi svojodne menjave dela in nimajo

svojih vodij, kot določa zakon o združenem delu, ker jih vodijo člani poslovodnega odbora Železarne.

Vse to dokazuje, da je status delovnih skupnosti kot samoupravnih subjektov popolnoma neurejen. Za to, da na tem področju nismo nič naredili in da so delavci v delovnih skupnostih osem let po sprejemu ustave in šest let po sprejemu zakona o združenem delu še vedno brez pravic in več ali manj obravnavani kot mezdna delovna sila, najbrž ni opravičila. Še manj, ker ustavna ureditev delovnih skupnosti pomeni tudi racionalno organiziranje in učinkovito gospodarjenje in v bitki za gospodarsko stabilizacijo še kako pomembno. Velik del krivde nosijo sami delavci v delovnih skupnostih, nič manjši pa ni delež sindikalne organizacije, ki bi se morala glede na svoje ustavne in kongresne naloge boriti za tak položaj delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela in delovnih skupnostih, kot ga določata ustava in zakon o združenem delu.

Pri ustavnem opredeljevanju statusa delovnih skupnosti v naši Železarni bi morali tudi ponovno preučiti status delavcev v nekaterih strokovnih službah, ki jim zakon o združenem delu omogoča, da se lahko organizirajo kot

organizacije združenega dela. Pri tem zakon opredeljuje komercialne posle pri urešnjevanju prometa blaga in storitev, raziskovanje trga, inženiring, znanstveno raziskovalna dela in strokovna dela pri reševanju tehnoloških problemov (laboratoriji, preizkusne postaje idr.), dela za elektronsko obdelavo podatkov, dela s strokovnim izobraževanjem kadrov in druga dela, ki jih določa zakon.

Vse to kaže, da nas samo na tem področju pri urejanju družbenoekonomskih odnosov, poleg celovitega urejanja dohodkovnih odnosov v Železarni in med tozdi, delegatskega sistema in drugih vprašanj, čaka ogromno dela. Poleg ustave in zakona o združenem delu imamo že dovolj literature in idejnopoličnih opredelitev pa tudi osemljetne izkušnje pri svobodni menjavi dela med delavci v materialni proizvodnji in delavci v samoupravnih interesnih skupnostih.

Ustavna ureditev statusa delovnih skupnosti pa seveda pomeni tudi nekoliko drugačen sestav poslovodnega odbora Železarne, kot je sedaj, da bo dejansko koordinirala dela poslovodnih organov oziroma vodij temeljnih organizacij združenega dela in delovnih skupnosti v sestavi delovne organizacije.

Lesna Slovenj Gradec

Prekupčevanje z delavci še cvete

Po znani in dokaj odmevni televizijski oddaji, ki je z vso nazornostjo razgalila vse razsežnosti zaposlovanja delavcev iz drugih republik na naših gradbiščih prek tako imenovanih kooperantov-posrednikov, smo v Sloveniji zagnali tak vik in krik, da je bilo joj. Zasnovali smo široko politično akcijo, v kateri so na čelu s sindikati sodelovali domala vsi pristojni dejavniki in kazalo je, da bomo s preprodajanjem delovne sile (namerno uporabljamo ta izraz) v naši republici enkrat za vselej opravili.

Vendar, kot kaže in kot bolj ali manj že ves čas ugotavljajo družbeni pravobranilci samoupravljanja, se izkoriščanje človeka po človeku pri nas nadaljuje. Zdi se, da smo z omenjeno politično akcijo plevel zgolj poželi, pozabili pa, da je za njegovo popolno uničenje potrebno izriniti tudi korenine. Iz teh namreč tudi še posledje poganja ista vsebina, čeprav tega ne bi mogli trditi, da za njene oblike, ki so mnogo bolj prefinjene in pogostokrat celo za pravnike pravcati gordijski vozli.

Pobuda družbenega pravobranilca samoupravljanja

Zanimivo pri tem je (seveda samo za tiste, ki se manj spoznajo na trenutni družbenoekonomske položaj našega gradbeništva), da se zdaj preprodajanje delovne sile ne pojavlja zgolj v gradbeništvu, ampak da je za jelo tudi druge panoge. Tako smo lahko pred dnevi zasledili eno takšnih (denimo: novih) oblik preprodajanja delavcev v lesni industriji, bolj natanko povedano: v slovenjegraški Lesni. Kot so nam povedali na občinskem sindikalnem svetu na Ravnah, naj bi v tej delovni organizaciji oziroma v treh njenih tozidih našlo delo 18 delavcev, k čemur so bržda šteli tudi tri lastnike obrtnih dovoljenj, čeprav je na dlani, da le-ti s kakšnim neposrednim delom v tej delovni organizaciji nimajo ničesar skupnega, ampak si debelejšje kose kruha režejo samo na osnovi dela svojih delavcev. Najbrž je prav v tem iskati tudi poglavitni razlog, da se je ob zadevo obregnil tudi ravnski družbeni pravobranilec samoupravljanja Drago Brodnik, ki je v skladu s svojimi pooblastili napisal delavskemu svetu tozda Žaga Mušenik (od ome-

njenih treh tozdov je samo ta na njegovem območju) pobudo, v kateri se zavzema, naj v omenjenem tozdu poslej več ne bi sklepali takšnih pogodb, zdajšnjo pa spoznali kot nezakonito in jo razveljavili. V skladu s sklepi in obveznostmi, ki so jih v omenjeni politični akciji sprejeli družbeni pravobranilci samoupravljanja pa Drago Brodnik delavskemu svetu omenjenega tozda tudi daje pobudo, da »ugotovi odgovorno osebo, ki je odgovorna za zakonitost pri sklepanju in izvrševanju navedenih pogodb,« prav tako pa tudi, da zoper tistega, ki je omogočil sklenitev takšne pogodbe, primerno ukrepa.

Vrsta pomanjkljivosti

Družbeni pravobranilec samoupravljanja na Ravnah v obrazložitvi svoje pobude med drugim navaja, da je iz »podjemniške pogodbe« razvidno, da gre dejansko za izigravanje pravice do dela z družbenimi sredstvi ter za posredništvo pri zaposlovanju z vsemi značilnostmi kupčevanja z delovno silo. Tozda Žaga Mušenik pred začetkom opravljanja del, ki jih je zaupala zasebnemu delodajalcu (obrti zadrugi), o tem ni obvestila inšpekcije dela, čeprav bi po zakonu o varstvu pri delu to moral storiti. Pri vsem skupaj pa bo verjetno najbolj zanimivo to, da ravnski pravobranilec samoupravljanja v omenjenem tozdu ni našel obrtnega dovoljenja za Esada Saloskega, pri katerem »so zaposleni« delavci, ki delajo na mušeniški žagi. Kajpak je Drago Brodnik ugotovil še vrsto pomanjkljivosti, od tega, da ni izkazano, da bi bili omenjeni delavci zdravstveno in pokojninsko zavarovani, da v tozdu niso poimensko navedeni in jih nji-

hov »gazda« zamenjuje kot ga je volja, da nimajo potrdil o opravljenem preizkusu pri delu pa do tega, da ti delavci albanske narodnosti iz makedonske občine Struge opravljajo dela iz glavne dejavnosti tozda, ki jim kljub potrebam po delavcih ni ponudil redne zaposlitve za nedoločen oziroma določen čas.

Zadruga — ščit za preprodajanje

Oboroženi s tem podatki smo se napotili na mušeniško žago, kjer nas je pričakal Boris Iglar, direktor te temeljne organizacije, ki se otepa z resnimi investicijskimi težavami (odplačuje visoke tečajne razlike in obresti kredita za opremo, ki že več kot dve leti leži v zabojih na tovarniškem dvorišču), priložnost pa smo se imeli spoznati celo s samim Esadom Saloskim, zidarjem-fasaderjem, kot piše v prepisu njegovega obrtnega dovoljenja. Kajpak smo mu verjeli, da je original res izgubil in da gotovo na osnovi še kakšnega prepisa nima še kje druge zaposlenih svojih delavcev. Sicer nam ni šlo povsem v račun, kako more zidar-fasader opravljati mizar-ska dela, pa nam je potem kaj hitro kapnilo, da gospod kot obrtnik pravzaprav nič ne dela, temveč da njegov obrtniški naslov in sloves opravičujejo delavci, ki v teh vročih poletnih dneh garajo od zore do mraka, da bi kaj zaslužili. No, ko smo potlej nekako opravili s temi »obrobni« vprašanji in ko smo zvedeli, da njegovi delavci iz njegovih rok in po njegovih besedah seveda prejmejo na mesec od 10.000 do 11.000 dinarjev za v poprečju 12-urno delo na dan, da živijo v nekem zasilnem prostoru, ki jim ga je ponudila temeljna organizacija, medtem ko njihov lastnik prebiva v gostišču »Vinsek« v Vuzenici, je sploh pobudo prevzel naš sogovornik in se kaj kmalu kar vidno zjezil nad vso to »birokracijo, ki vedno znova zahteva nekakšno dokazila.« Prav ta dan, da se je vrnil iz Makedonije, od koder je prinesel kovček najrazličnejših papirjev, potrdil in dokumentacije, ki naj bi družbenega pravobranilca na Ravnah vendarle prepričala,

da ne gre za preprodajanje delavcev. In nam je res marsikaj pokazal od delovnih knjižic omenjenih delavcev do potrdila občine Struge, da je vse v redu in da Esad Saloski zakonito opravlja obrt. Ob tem smo dobili občutek, da je v tej občini mogoče dobiti potrdila, kakršna ti srce poželi, še zlasti, če v redu plačuješ davke in si dober z občinsko administracijo. No, to pa je že druga zgodba.

Ko smo našega sogovornika pobarali, koliko kaj v denarju

pogodbi med tozdom Žaga Mušenik in Zanaetčisko zadrugo Struga, v katero je včlanjen Esad in ki je pravni nosilec sklenjenega posla, 180 dinarjev v bruto znesku. Kot nam je dejal direktor Boris Iglar, so na žagi nakazali omenjeni zadrugi, ki v tem prekupčevanju z delavci ni nič drugega kot slaba fasada, za junij natanko 251.460.000 dinarjev, kajpak iz materialnih stroškov. Ob tem si kajpak ne kaže zatisniti oči in velja povedati, da se za takšno sodelovanje zanima

prehitel Esad in enemu od njih na hitro nekaj zašepetal. Potem je bil pogovor z njimi praktično brezsmiseln, saj so vsi po vrsti v en glas zatrjevali, da se na Koroskem fantastično počutijo, da je zaslužek v redu, da nimajo pri-pomb nad stanovanjem, da tudi z dekleti nimajo težav, kratka, česa boljšega kot na žagi da si v življenju sploh ne želijo. Na hitro smo torej končali s to komedijo ali farso, kakor že hočete, in se odpravili proti Ljubljani. Mimoregre so nam v ušesih še odzvanjale besede obrtnika iz Struge, ki nam je govoril, kako pošastne so razmere doli. Ogromno mladih ljudi da čaka na delo, ki ga ni moč dobiti. Če pa ga že kdo dobi, je s tem podpisal, da bo delal za 6000 dinarjev na mesec (misli se seveda na nekvificiranega delavca) in da so tako prisiljeni hoditi s trebuhom za kruhom. Po njegovem mnenju in prepričanju so torej on in njemu podobni koristni člani družbe, saj skrbijo za zaposlenost ljudi in vsaj malce blažijo žgoče socialne razmere v makedonskih in kosovskih krajih.

Vedli bi se po nojevsko, če Esadu nekaterih stvari ne bi verjeli, le tisto o njegovi koristnosti nam ni šlo v račun. Prav nasprotno, kajti Esad Saloski in vsi, ki prodajajo delavce in s tem živijo na njihov račun, niso vzrok nekega stanja v naši (v tem primeru nam te besede malce težje gredo iz ust) samoupravni socialistični družbi, ampak le posledica. Posledica birokracije na občinskih skupnostih za zaposlovanje, ki očitno ni sposobna uresničiti sklepov politične akcije izpred dveh let, kjer je bilo jasno sklenjeno, da bodo poslej zaposlovanje delavcev iz drugih republik v Sloveniji držale v svojih rokah. Ali smo res tako nesposobni, da se denimo v Strugi in na Ravnah ne moremo dogovoriti, da bi delavci iz te makedonske občine prišli v Slovenijo pod primerno družbeno skrbjo ki bi sama po sebi izključevala izkoriščanje prek posrednikov, ki se lahko pojavljajo samo zato, ker vrsta ljudi v ustanovah sistema socialističnega samoupravljanja prejema nezasluzen osebni dohodek. Vse te delavce, ki na opisan način najdejo delo v Sloveniji, bi namreč lahko zaposlili za določen ali nedoločen čas in se s tem izognili utemeljenim očitkom, češ da je tudi v pogojih socialističnega samoupravljanja mogoče prodajati delovno silo. Skrajni čas bi že bil, da tudi s političnimi akcijami plevla ne samo žanjemo, ampak končno le izurjemo njegove korenine. Tega pa ni mogoče storiti samo v Sloveniji ali samo v Makedoniji ali na Kosovu, temveč le v Jugoslaviji kot državni skupnosti. Nenazadnje imamo tudi skupne institucije in enoten delavski razred, mar ne?

Ivo Kuljaj

Za Esadu Saloskega je teden »turizma« na Koroskem očitno premalo

znes takšno obrtništvo, se nam je strašno potožilo, češ da je »lansko leto zaslužil natanko 99.053 dinarjev čistega, kar je seveda zelo malo in da se za takšen denar skoraj ne splača delati. In glej ga zlomka, Esad je to svojo trditev podkrepil celo s potrdilom davčne uprave iz Struge, kjer je res pisalo, da ni zaslužil nič več. Prav v tistem trenutku, ko nam je predajal omenjeni papir, se je naš obrtnik malce sklonil in nam tako omogočil vpogled v njegov žep na srcaji, kje je uredil domovanje za precejšen šop bankovcev, ki je po prosti oceni moral veljati kar krepko čez 10.000 dinarjev. Ta denar da je dvignil v svoji zadrugi v Strugi in bo šel za plače delavcem in stroške, nam je razložil Esad.

Ko smo že pri denarju, omenimo, da velja opravljena ura po

tudi mušeniška žaga, kar je nena-zadnje priznal tudi njen direktor. Bržda pa to sodelovanje ni zraslo zgolj spričo dejstva, da žagi pri-manjkujeta delavcev, ampak tudi zato, ker ima od njega neposredne, lahko bi celo rekli, izkorišče-valske koristi, kar posredno v svoji pobudi ugotavlja tudi druž-beni pravobranilec samoupravljanja na Ravnah.

Prekupčevalci so posledica ne vzrok

Hoteli smo pogovor zastaviti tudi z delavci, zato smo jih skupaj z njihovim brigadirjem, kot piše v enem od potrdil stroške zadruge za Esada Saloskega, obiskali na njihovih delovnih mestih in jih povprašali, kako so kaj zadovoljni z delom in življenjem, še zlasti pa seveda z zaslužkom na žagi. Kajpak nas je tudi tokrat

evropskih deželah ter je znašala 235.000 jenov (okoli 4,3 milijona din). Povprečna plača na uro je bila kljub visoki produktivnosti še vedno za 30 odstotkov nižja kot v Nemčiji, vendar pa je bila mesečna plača zelo blizu nemški zaradi večjega povprečnega števila ur, ki jih opravi japonski delavec.

Da delavec ne dela samo za osebni dohodek, se čuti povsod, najbolj pa v manjših polfamiliar-nih podjetjih, v dobrih meri pa tudi v družbenih službah in velikih korporacijah. V slednjih delavci sicer ne delajo nadur, zato pa jih toliko več opravijo namerščenci v pisarnah in vodilni kadri. To se pozna na številu pisarniškega osebja v podjetjih. Konice rešujejo z nadurnim delom, ne z zaposlovanjem dodatnih pisarniških moči.

Vodstveni kader je »oženjen« s podjetjem, družina pa mu je le prijeten nadomestek v primeru, če ima še kaj prostega časa zanj. Tudi japonske žene so zelo zadovoljne, da so močje na delu in jih ne motijo v družinskem življenju.

Na zahodu takšna filozofija kajpak ni mogoča, ker družina in

žena pač zahtevata svoje, v japonski družbi pa je vloga žene in s tem družine, precej bolj podrejena delu, zato pa je posvetitev delu ali poslom toliko bolj izrazita.

Veliko število koristnih predlogov

Za japonsko »samoupravljanje« je značilen pojav množičnega dajanja pobude za boljše organizacijo dela in večjo delovno učinkovitost. V letu 1979 je, na primer, dal vsak japonski delavec povprečno 13,5 predloga za izboljšanje tehnologije, organizacije in poslovanja. Samo v korporaciji Hitachi so dali delavci 2,3 milijona predlogov. Gospodarski učinki teh predlogov segajo v milijarde. Samo en predlog je, na primer, v jeklarni Kawasaki v letu 1979 omogočil za 12 milijard starih dinarjev prihranka.

Vsi predlogi seveda nimajo takšnih učinkov. Sicer pa Japonci niso usmerjeni predvsem v aktiviranje kvalitativnih predlogov. Nasprotno: glavni cilj je številčnost predlogov. In v tem so do-cela uspeli; glede na število zaposlenih pride na Japonskem pet-

najstkrat več predlogov kot v ZDA in kar petdesetkrat več predlogov kot v Zahodni Nemčiji. To pa se pozna tudi na kvaliteti: medtem ko je v ZDA uporaben vsak drugi predlog in v Zahodni Nemčiji vsak tretji, je na Japonskem uporaben le vsak peti predlog. Toda kljub temu je učinek predlogov na Japonskem še zmeraj neprimerno večji kot v drugih zahodnih deželah.

Vendar ekonomski učinki niso glavni cilj japonskega »samoupravljanja«. Poudarek na množičnem dajanju predlogov ne izvira iz pričakovanj, da bo kvantiteta prej ali slej dala tudi kvaliteto. Ne! Poudarek na množični pobudi izvira iz socialno-psiholoških ciljev, iz želje vodstev, da bi delavce bolj pritegnili k sodelovanju, da bi jih bolj integrirali v delovno skupino in podjetje. Zaradi tega spodbujajo v podjetjih skupinsko, ne pa individualno pobudo. Isto velja za finančno stimulacijo predlogov: ta ni velika (v primerjavi z zahodnimi deželami celo zelo majhna), poleg tega pa je tudi kolektivna: izlet v Hongkong ali celo v Evropo, če gre za izredne dosežke.

(Se nadaljuje)

Japonska: Od posnemanja do izvirnosti (3)

Japonec je »oženjen« s podjetjem

Pripravi: Emil Lah

Gospodarska založba je v zbirki Svet nedavno izdala knjigo z naslovom Japonska: Od posnemanja do izvirnosti, v kateri avtorji dr. Veljko Rus, dr. Lojze Sočan in dr. Stane Možina opisujejo in razlagajo nagel razvoj japonskega gospodarstva v zadnjih 30 letih. V uredništvu časnika DE smo se odločili za objavljanje krajših in prirejenih odlomkov iz knjige, ki je doživela med slovenskimi bralci precejšnje zanimanje.

Japonski delavec je praviloma vse življenje zaposlen v enem in istem podjetju, kar v temelju spreminja njegov odnos do osebnih dohodkov. Vseživljenjski dohodek je pač predvsem odvisen od tega, kakšen bo razvoj tehnologije, kakšna bo produktivnost in kakšen bo položaj podjetja na trgu. Višina mesečnega dohodka pri tem ni odločilna, pomembno je, kako bo z leti in v desetletjih rasel osebni dohodek, zato je dolgoročna investicijska politika prav tako v interesu de-

lavca kot managementa. Za delavca je pomembno tudi to, kolikšno odpravnino bo dobil ob koncu delovne dobe: ta odpravnina ni majhna, prav tako pa tudi niso majhne razlike med družbami pri njenem izplačevanju; v letu 1977 so odpravnine nihale med 1 milijonom in 15 milijoni jenov, kar pomeni v našem denarju med 18 in 270 milijoni starih dinarjev.

Razlike pa niso samo v izplačevanju odpravnin, ampak tudi v izplačevanju dodatnih plač in

drugih ugodnosti, ki so prav tako odvisne od poslovnega uspeha podjetij.

Sicer pa so osebni dohodki rasli v zadnjih 20 letih z izredno naglico: leta 1960 je bila povprečna plača na Japonskem skoraj desetkrat manjša kot v ZDA in še enkrat manjša kot v Zahodni Nemčiji; znašala je samo 24.000 jenov. V letu 1978 je bila povprečna plača na Japonskem še vedno nižja kot v ZDA, skoraj enaka kot v Nemčiji in višja kot v Franciji, v Angliji in v drugih

Število odborov se je naglo večalo

Pripravlja: Janez Voljč

Ljubljanska ciklostilirana izdaja Delavske enotnosti je prinesla teze, resolucijo in uvodni članek Edvarda Kardelja Enotnost slovenskega ljudstva, ki govori o vlogi delavskega razreda v narodnoosvobodilnem boju, o namenu in pomenu Delavske enotnosti in prihodnjih političnih nalogah delavskega razreda. V tiskani izdaji ji je bil priobčen še poziv vodstva slovenskega sokolstva, naj se nekdanji Sokoli pridružijo akciji za ustanovitev Delavske enotnosti, in poziv glavnega odbora Delavske enotnosti delavcem, naj ustanovijo odbore Delavske enotnosti. Poleg tega sta v tiskani izdaji Franc Leskošek in Tone Fajfar priobčila še odlomek iz Fajfarjeve brošure Zakaj se borimo delavci in seznam nekaterih padlih sindikalnih funkcionarjev.

V začetku so menili, da bo Delavska enotnost izhajala »kot 10-dnevnik ali na 3 tedne«, vendar to ni bilo uresničeno. Poleg centralne izdaje Delavske enotnosti, katere urednik je bil do leta 1944 Tone Fajfar, nato pa Tomo Brejc, so izhajale še ljubljanska, gorenjska in primorska izdaja.

List je imel važno vlogo pri ustanavljanju organizacij Delavske enotnosti in dajanju smernic med narodnoosvobodilno vojno. Razumljivo je, da je glede na posebne razmere zažvela najprej Delavska enotnost v okupirani Ljubljani. Že konec leta 1942 je bila imenovana okrožna partijska komisija Delavske enotnosti (Angela Ocepek, Cilka Maček in Leopold Krese), konec januarja ali v začetku februarja 1943 pa še okrožni odbor Delavske enotnosti, v katerem so bili poleg članov partijske komisije še Peter Bratkovič, Tone Toman in kasneje Stana Klemen.

Najprej so bili ustanovljeni odbori v večjih tovarnah in podjetjih. Konec marca 1943 jih je bilo v Ljubljani že 38. Najbolj delavni odborniki so bili imenovani v rajonske odbore Delavske enotnosti. Število odborov se je naglo večalo in ob kapitulaciji Italije jih je bilo že prek sto. Tudi leta 1944 je bila Delavska enotnost v Ljubljani ena najmočnejših množičnih organizacij OF.

Glavno delo odborov Delavske enotnosti je bila mobilizacija delavcev za partizane, organiziranje sabotaž pri vsakdanjem delu, vzgajanje delavskega razreda za težke poveljne naloge, in seveda proti težnjam, da bi bila Delavska enotnost izključno organizacija za reševanje ekonomsko-socialnih vprašanj delavcev, ne pa borbena organizacija.

Tudi na Gorenjskem se je organizacija Delavske enotnosti leta 1943 zelo razširila in 14. maja 1944 je 86 predstavnikov delavstva iz vse Gorenjske imelo prvo konferenco, kjer so izvolili pokrajinski odbor Delavske enotnosti.

Posebno pomembno vlogo je imela Delavska enotnost v Trstu in njegovi okolici. Bila je edina množična protifašistična organizacija, ki bi mogla resnično združevati slovensko in italijansko delavstvo v boju proti okupatorju. Imela je svoje odbore ter organizirane člane v vseh večjih tovarnah, ladjedelnicah, škedenjskih plavžih, na železnici in drugod. Leta 1944 je bilo v Trstu 7 rajonskih komitejev, 72 komitejev v tovarnah in 200 podkomitejev.

Ko je bil konec leta 1944 osvobojen velik del Jugoslavije, je vodstvo KPJ dalo pobudo za

ustanovitev sindikalne organizacije. Konec decembra 1944 so na velikem zborovanju delavcev in nameščencev v Beogradu izvolili centralni sindikalni akcijski odbor, na vsedržavni sindikalni konferenci od 23. do 25. januarja 1945 v Beogradu pa se je Delavska enotnost Slovenije pridružila ustanavljalnim se Enotnim sindikatom Jugoslavije.

Delavski obzornik (1935–1936)

Poziv k enotni delavski fronti

Ko se spominjamo dogodkov ob ustanovitvi Delavske enotnosti kot organizacije delavcev v Osvobodilni fronti, ki je pod istim imenom začela izdajati svoje glasilo, ne moremo mimo »Delavskega obzornika«, legalnega lista Komunistične partije na Slovenskem, ki si je v letih 1935 in 1936 prizadeval združiti slovensko delavstvo v enotno fronto.

Slovenski delavski razred je bil tedaj močno razcepljen po politični pripadnosti in svetovnem nazoru. Zato se je dejansko učinkovita enotna fronta delavcev lahko oblikovala le na temelju akcijske enotnosti strokovnih organizacij v mejnih bojih, v stavkah in v boju za delavske ustanove. To pa se je izrazilo šele v stavkovnem valu v letih 1935 in 1936, ko je prišlo ponekod do širokega združevanja vseh treh

strokovnih organizacij (JSZ, Strokovne komisije, NSZ) v medkrajne strokovne odbore zavoljo potrebe po skupnem nastopanju za uveljavitev delavskih zahtev.

Četrta pokrajinska partijska konferenca v septembru 1934. leta v Goričanih in četrta državna konferenca KPJ v decembru istega leta v Ljubljani sta komuniste še posebej zadolžili, da prek akcijske enotnosti v mezdni in stavkovni gibanju in v boju za delavske ustanove začno ustanavljati enotno delav-

skega delavstva in poudaril, da osemnajst večjih ekonomskih akcij v 1934. letu v primerjavi s petimi leti poprej »sramotno blamira vse one oportuniste, ki govorijo, da delavske množice niso borbene«, saj je v letu 1934 najmanj 15.000 delavcev dokazalo, da se hočejo boriti.

Komunisti so dobili nalogo, da se osredotočijo na pripravljanje stavk v najpomembnejših podjetjih, formulirajo delavske zahteve in pripravljajo predloge za kolektivne pogodbe ter dosežejo enotno delavsko fronto. Zato naj

Grad Begunje na Gorenjskem, zloglasna nemška jetnišnica in mučilnica slovenskih rodoljubov.

ske fronto, ki naj bi postala jedro ljudsko-frontnega gibanja.

Ugotovljeno je bilo, da so delavske množice v dotedanjih stavkah pokazale veliko vzdržljivost (velika prelomnica je bila zlasti gladovna stavka v revirjih julija 1934. leta) in da so v Sloveniji objektivne možnosti za nov večji stavkovni val (do katerega je v letih 1935 in 1936 tudi prišlo).

Edvard Kardelj je v poročilu 2. decembra 1934. leta prikazal težak gmotni položaj sloven-

v akcijske odbore pritegnejo predstavnike sindikatov različnih smeri ter zastopnike brezposelnih, žensk in mladine.

Zelo pomembne smernice je za delo komunistov v sindikatih dala resolucija državne konference o sindikalnem vprašanju. Posebej je bilo naglašeno, naj komunisti ne vstopajo le v reformistične sindikate URSSJ, temveč tudi v sindikate drugih struj. V Sloveniji so bili to poleg socialističnih sindikatov še krščansko-socialistične strokovne

organizacije Jugoslovanske strokovne zveze in tedanje režimske narodnosocialistične organizacije Narodne strokovne zveze. Komunisti naj bi si prizadevali te organizacije spremeniti v organe razrednega boja in jih usmerjati k akcijski enotnosti.

Nastajanje enotne fronte delavstva prek akcijske enotnosti vseh treh strokovnih organizacij je bil dokaj dolgotrajen in neenovit proces, v katerem so komunisti morali zagotoviti revolucionarno smer razvoja, zagotavljati uspeh boja s svojim delom in borbami, poletom, s svojimi pravičnimi predlogi in z bojem proti omahljivcem in mahinacijam izdajalcev. Morali so skrbeti za nenehno agitacijo med delavskimi množicami, za pravilno razporeditev sil in organizacijo boja, hkrati pa je bila njihova partijska naloga onemogočati voditelje reformističnih, klerikalnih in režimskih sindikatov, da ne bi prišlo do razbijanja in dušitve gibanja akcijske enotnosti in stavk.

Slovensko partijsko vodstvo pa je dobilo tudi nalogo, da začne izdajati legalno sindikalno glasilo, katerega glavna naloga naj bi bil boj za delavsko enotnost in skupne akcije. »Ljudska pravica«, ki je že izhajala, je bila namreč list vsega ljudsko-frontnega gibanja.

Stirinajstnevnik »Delavski obzornik« je po sklepu posvetoovanja delegatov delavskih središč Slovenije začel izhajati kot glasilo akcijske enotnosti (pod vodstvom komunistov). Prva številka je izšla 8. oktobra 1935. leta, zadnja pred prepovedjo lista pa 30. junija 1936. leta. Urejali so ga Franc Leskošek, tedaj predsednik strokovne komisije za Slovenijo in tajnik pokrajinskega odbora Zveze kovinarskih delavcev, Tone Čufar, proletarski pisatelj in partijski aktivist iz Jesenic, ki je imel za sabo že izkušnje iz prve stavke, ki je bila prav na Jesenicah, tretji v uredništvu pa je bil Rudi Rojc, ljubljanski kovinar iz Saturnusa, znan med delavstvom tudi kot delavski pesnik.

Kako se je »Delavski obzornik« boril za akcijsko enotnost, pa naj v nadaljevanju vsaj deloma prikažejo fragmenti iz nekaterih njegovih člankov. (Vpogled v arhivske številke »Delavskega obzornika« nam je omogočil Zgodovinski arhiv CK ZKS).

(se nadaljuje)

Nagradna križanka št. 30

Rešitve pošljite do 31. avgusta 1982 na naslov: TOZD DELAVSKA ENOTNOST Ljubljana, Celovška 43, s pripisom na Ovojnice: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 30. Nagrade so 500, 400 in 300 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 28

SKRIVNOSTNOST, TRISTAN IN IZOLDA, RETA, SEKTE, LARA, AMERIKA, VOSKAR, TAM, TOLSTOST, VE, SD, ET, MAK, TR, LIPA, ATOM, GOLAR, VRANICA, SKALA, IRITIRANJE, INTERNAT, JIMENEZ, ARIJ, ANIENE, AJA, AKA, NAL, STOT, CI

Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 28

1. nagrada 500 din: Alja Miklič, Pahorjeva 32, 66000 Koper;
2. nagrada 400 din: Alenka Borjančič, Vojkova 1, 66230 Postojna;
3. nagrada 300 din: Branko Nikolič, Kraigherjeva 9, 62230 Lenart.
Nagrade bomo poslali po pošti.

DE	SOD. SLOV. PESNIK. PARTIZ. LIKIR	UGANKARSTVO	TRGOVSKO BLAGO	JUNAKINJA »APRILA«	LESKOVAC	IGRALEC SHARIF	SESTAVIL: R. N.	STOJALO. PODSTAVEK	OLGA VRABČIČ	OBLOGA NA JEZIKU PRI DOJENČKIH	PEVSKA SKUPINA, KI NAS JE LETOS ZA STOPALA NA EVROVIZIJI	PREBIV. GL. MESTA GRČIJE	MESTO V HRV. PRI. MORJU, ZNANO PO BURJI	ŠVIC. SLIKAR IN GRAFIK (PAUL)	PTICA SEVERNIM MORIJ. NJORKA
PRIPOMOČEK ZA MERJENJE							MEDNAR. KLIC NA POMOC								
TUJINA							SMUČI				ŠVIC. NAR. JUNAK				
NAPAKA, POMANJ. KLJIVOST					LUKA V IZRAELU				OMEMBA		ZNANA VOHUNKA				
NEKD. TURSKI VELIKAŠ					NEKD. SPAN. POSEST V MAROKU				VELETOK V BURMI						
					DRAŽENJE, BURJENJE										LESENA STAVBA, KOLIBA
KARL MALDEN			OSVOBOD. FRONTA		NEKD. VRA. TAR. NK OLIMPIJE		IGRALKA KARIČ	IRIDJ		TELUR		SLOV. MOJSTER GOJA	BEZANJE		
ZNAN PREGOVOR							ČEŠKI SLAVIST (VACLAV)			IT. FILM. IGRALKA (SOPHIA)			VRSTA KAKTEJE		
PRVA SLOV. FILMSKA IGRALKA								EDEN OD ČUTOV							HODNIK. VEZA
AM. FILM. IGRALEC (ROBERT DE)						INDONEZ. TISKOVNA AGENCIJA								NAPRAVA. STROJ	NIKOLA TESLA
						ARGON									
EDINA JORDAN. SKA LUKA							DEL FILMA						NEVARNO OBOLLENJE		MERSKA ENOTA ZA GLASNOST
BORILNI MEČ							SPOJINE AMONIKA					POD			MANJŠI JADR. OTOK

ARABSKI KNEZ

VODNA RASTLINA

POVRŠ. MERA

Za slikarje amaterje je na Tolminskem dobro poskrbljeno

Priljubljeni samorastniki

»Društvo tolminskih slikarjev amaterjev je bilo sicer uradno registrirano šele 1979. leta,« nam je pripovedovala predsednica ZKO Tolmin, tov. Hrastova, »v resnici pa obstaja že od leta 1976, ko so slikarji amaterji prvič razstavili dela v Domu JLA v Tolminu. Ko smo ugotovili njihovo težnjo po likovnem izpopolnjevanju, smo se v ZKO odločili, da tako v finančnem kot strokovnem pogledu podpremo njihova prizadevanja. Uspelo nam je, da smo za njihovega mentorja pridobili akademskega slikarja Matjaža Schmidta iz Ljubljane. Slikarji radi obiskujejo njegova predavanja, na katerih jih se znanja z značilnostmi likovne tehnike. Pregleduje pa tudi njihova dela, jim daje napotke in jih usmerja. Pa tudi sicer je poskrbljeno za njihovo izpopolnjevanje, saj se vsako leto udeležujejo likovnih kolonij, v zadnjem času pa tudi slikarskega extempora v Beneški Sloveniji. Odkar imamo v Tolminu novo knjižnico, kjer je tudi likovna galerija, v njej razstavljajo dvakrat na leto. Doslej so priredili že devet skupinskih razstav, pa tudi posamezniki so že večkrat razstavljali.«

Tolminci imajo radi svoje slikarje, ker slikajo motive, ki so jim dobro znani. Njihove pokrajine opazuje zelo pritegnjo, saj so zves prikaz naravnih lepot. Temu dodajajo slikarji posebno vzdušje, ki ga občutijo v svojem odnosu do narave. To pa lahko izrazi samo človek, ki ljubi to pokrajino, je z njo tesno povezan in zna izbrati prave motive. Mnogokrat slikajo Sočo, obdano s tolminskimi gorami in planinami. Ko opazuje njihove slike, prav čutiš, da so jih ustvarili doma ob Soči od Tolmina do Trente, od Kobarida do Breginja in od Mosta na Soči do Podbrda. Iz njihovih slik diha tolminska zemlja tako, da lahko rečemo, da so slikarji z barvami

zapeli pesem tej zemlji, Soči, razgibani pokrajini, gozdom, planinam in skalovju.

Danica Kuščerjeva je članica tega društva od vsega začetka in je požela že zelo lepe uspehe na likovnem področju, saj ima za sabo že več kot dvajset skupinskih in samostojnih razstav. »Res pa je, da pomeni članstvo v društvu večjo obveznost, seveda v pozitivnem smislu, in vpliva na nas, da se pri vsaki sliki potrudimo, da bi bila čimboljša,« nam pove Danica. »Od razstave do razstave čutimo, kako napredujemo in po vseh teh letih dela imamo že občutek gotovosti in vere v svoje ustvarjanje, saj ima vsaka naša razstava večji odziv med ljubitelji umetnosti. To seveda ni plod samo našega talenta in vztrajnega dela. Poseben na-

Člani Društva likovnih amaterjev Tolminske so: Andrej Skalin, Dušica Štendler, Jana Dolenc, Peter Kaizer, Danica Kuščer, Marjan Černigoj, Rudi Šturm, Jožica Kodermac, Ljubica Lipužič in Vladimir Carli.

predek je namreč viden v zadnjem času, ko imamo mentorja, ki nas načrtno usmerja in tudi pogloblja naše poznavanje umetnosti nasploh. Ker naša dela ocenjuje večkrat na leto, čutimo notranjo potrebo, da se pri vsakem delu še bolj potrudimo, kot bi se morda sicer. Izpopolnjujemo se tudi na likovnih kolonijah, letos pa smo se nekateri udeležili likovnega tečaja v Novi Gorici. Zase lahko rečem, da sem se ob tej priložnosti naučila marsikaj novega. Marsikaj bom lahko s pridom uporabljala, kar sem doslej izpuščala. Sicer pa je ta tečaj kar uspel in smo najboljše dela pokazali na posebni razstavi, ki je imela prav lep odziv.«

Danica Kuščer: Dolina Trente, olje

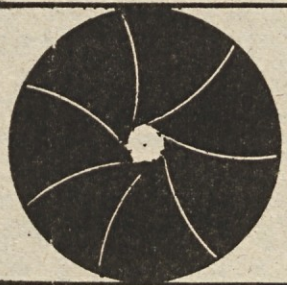

Tolminski likovni amaterji pogosto razstavljajo tudi v delovnih organizacijah na Tolminskem in Goriškem

Po vsem, kar smo povedali, ni težko ugotoviti, da so razstave tolminskih samorastnikov dobro obiskane. Njihove razstave gostujejo mnogokrat v delovnih organizacijah po Tolminskem in Goriškem, marsikatero delo pa pristane tudi v domovih občanov. Pri tem nikakor ne gre prezreti kulturnega poslanstva, ki ga opravlja društvo na tem območju, še posebej pa v delovnih skupnostih, saj se tako širi zanimanje za likovno umetnost tudi v teh okoljih. Žaželeno pa bi bilo, da bi njihove razstave lahko obiskale še več krajev in delovnih skupnosti.

Slikarji na Tolminskem so lahko zadovoljni, saj je za njihov nenehni razvoj kar dobro poskrbljeno. Tega žal ne bi mogli trditi za marsikatero območje na Slovenskem, med drugim tudi za novogoriško. Tu se je namreč prav ob letošnjem likovnem tečaju pokazalo, da je precej likovnih ljubiteljev, ki si nadvse želijo, da bi lahko delali v okviru društva, saj bi lahko tako dosegli veliko več, kot lahko dosežejo. Posebno dandanes, ko so vsi slikarski pripomočki izredno dragi in si le redki lahko privoščijo samostojno razstavo. Društvo tolminskih slikarjev je lahko Novogoričanom dober zgled, kaj je možno doseči s talentom, z vztrajnim delom in seveda s praviim odnosom Zveze kulturnih organizacij do te dejavnosti. Če bodo šli po njihovih stopinjah, bodo nedvomno tudi uspeli.

Metka Zalar

FOTOAMATER NA OBISKU

Jani Bolješič

Jani Bolješič je član foto sekcije ČGP Delo, zato sva se tudi pogovarjala v avli nove poslovne stavbe na Titovi cesti. Pri tej delovni organizaciji dela že nekaj let kot referent v oddelku za obračun osebnih dohodkov. S tem pravzaprav nisem še nič povedal o našem fotoamaterju na obisku. Pa tudi sicer bom zelo težko predstavil mladega fotografa, saj je precej samozavesten in redkobeseden. Kot da bi hotel potrditi Marxsovo misel, da je človek tak kot se kaže skozi svoje delo in ne tak, kot se lahko predstavi s svojimi besedami, ali pa ga predstavijo drugi. No, kakorkoli že, nekaj bom vendarle lahko povedal o Janiju, nekaj pa bo povedala njegova fotografija.

Začetek njegovega fotografskega udejstvovanja sega le tri leta nazaj. Kot mi je povedal, je zmeraj iskal nekakšnega konjčka, ki bi mu nekaj pomenil, ki bi ga prevzel. Poskušal je na mnogih področjih in obstal pri fotografiji, v kateri vidi možnosti za zanimivo in ustvarjalno zabavo. Kot je poudaril, že danes ve, da je ne bo nikoli opustil.

Od nekdaj je bolj cenil naravo kot pa zaprte prostore, kot so disko klubi in drugi zabavni

prostori, v katerih se danes tako radi zadržujejo mladi. Narava in ljudje, v vseh mogočih medsebojnih odnosih, narava v sodelovanju s človekom, narava, kot jo je človek spremenil, da bi užival njene plodove. To je poglobljena vsebina njegovih fotografij.

Jani Bolješič se mi zdi kot nekakšen samotar, pravi fotograf, ki se je odločil, da bo sam poskušal najti svoj lastni jaz. Sicer je član foto sekcije in prihaja na občasne sestanke, enkrat se je celo udeležil foto izleta, vendar pa dela sam, doma v svoji temnici, znanje pa si na-

bira z lastnimi izkušnjami, z listanjem in branjem fotografskih revij in tudi druge literature, nekaj pa tudi s pogovori z drugimi fotoamaterji. V okviru sekcije je tudi že sodeloval na nekaterih skupnih razstavah, samostojne pa še ni imel.

Tako kot mu je všeč narava,

tako skuša tudi posneti in izdelati fotografijo. Ne uporablja trikov, ne posebne tehnike in ne fotomontaže. Slika naj bi bila naravni prikaz tistega, kar je videlo oko in občutila duša.

Odločil se je za črno-belo tehniko, in to ne le zato, ker je precej cenejša. Pri barvni fotografiji gre za čim bolj verodostojne barve v vseh njenih odtenkih, in je precej težko izdelati res naravno fotografijo, poleg tega pa so aparature za izdelavo takšne fotografije precej drage. Črno-bela tehnika pa ponuja drugačen izziv, ki ga je sprejel tudi Jani Bolješič. Izsek iz narave ali odnosa med človekom in naravo skuša ujeti čim bolj stvarno, pri čemer mora uporabiti vse odtenke od črne do bele barve, da bi bil posnetek čim bolj kontrasten in plastičen. To pa tudi ni lahko.

Dajal je vtis precej spontanega človeka, in kot je sam povedal, tako tudi fotografira. V določenem obdobju se veliko ukvarja s tem svojim konjičkom, včasih pa se malo zapusti. Vendar kljub temu slej ko prej ostaja odločen, da se bo s fotografijo še naprej ukvarjal, poleg tega pa bo iskal svoj lastni izraz. Vzornika sta mu Američan Bill Brandt in Francoz Chartier Bresson, vendar pa ju ne skuša posnemati.

Jurij Popov

